Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 551

ՈՒՐԲԱԹ 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1885 (Ն. Տ.) 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1885

5 ՍԷՖԷՐ 1303

40 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han „Galata
CONSTANTINOPLE

Les annonces sont reçues à l'EASTERN AGENCY
Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան	200
» » Վեցամսեայ	100
» » Եռամսեայ	50
Գաւառաց » »	240
» »	120
Օտար երկիրներ, տարեկան Ֆրանք	56
» » վեցամսեայ	28

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻՆ
ԻՍԹԸՐՆ ԷՃԷՆՍԻ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 31 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՐԲՈՅՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԷՆ ՔԱՂՈՒԱԾ

ՏԱԳՆԱՊՆ Յ'ԱՐԵՒԵԼՍ

ՔՈՒԼՆՈՔԻ ԿՈՄՍԸ նոր յայտարարութիւններ ըրաւ նոյ. 7ին, առաջի Աւստրիական Պատուիրակութեան ։ Այս յայտարարութիւնք նոյն էին նախորդներուն հետ ։ Բայց կարեւոր պարագայ մը այն է որ Քալնոքի Կոմսը, խօսելով իրաց նախկին վիճակին ի Ռումէլի վերահաստատման վրայ, արտայայտեց ոչ թէ ...

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

— 21 —

ՖՈՐԹԻՒՆԷ ՏԻՒ ՊՈՒԱԿՈՊԷ

ՔԻԿ–ՔԱԿ

ԿԱՄ

ԿՆՈՒ–ԲՈՒԹԱՄԱՏ

Դ.

—Ո՛չ, պատասխանեց Քամիլլ, գիշերն ի բուն կրնամ քալել, եթէ պէտք լինի ։ Բայց, օրիորդ մ՛ կոչեր գիս․ արական անուն մը տուր ինձ և միտքդ պահէ որ զայն գործածես երբոր հետս խօսող լինի ։

—Ժաք . . . կ՚ուզէ՞ք ։

ՀՐԴԵՀԻ եւ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ եւ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

Դ. ԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,591,956

ՀԱՍՈՅԹ 1884 ՏԱՐՒՈՅ 1,718,462

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԼՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 2,993,181

ՀԱՍՈՅԹ 1884 ՏԱՐՒՈՅ 828,858

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար ղերենք ներկայացնել. Նաև, երբ ապացոյց լինեն հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած վնասնին 11,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի:

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՄԱՐԻԹԱՅՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 120,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և գրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ: Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմխիօն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց:

ԱՄԵՆԷՆ ՄՕՏԱԿԱՅ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՄԵԾ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Երաշխաւորութեամբ Համպուրկի պետութեան

ԵՕԹՆ ՍԵՐԻԻ բաժնուած, որք քանի մը ամսուան մէջ վիճակահանութեամբ պիտի շահին

12 350 562 ՖՐԱՆՔ

Երկոտասան միլիոն երեք հարիւր յիսուն հազար հինգ հարիւր վաթսուն երկու

ՄԵԾ ԲԱԺԻՆ 650,000 ՖՐԱՆՔ

		Ֆրանք			Ֆրանք
1	բաժին	375,000	5	բաժին	25,000
1	»	250,000	3	»	18,000
2	»	12.,000	26	»	12,500
1	»	112,500	56	»	6,250
1	»	100,000	106	»	3,750
[illegible]	»	87,50	25	»	2,.00
1	»	75,000	50,040	»	1,250
2	»	62,500			

Առաջին 3 սէրիներուն գինն է.

	Ֆրանք		
1 վաւերական տոմս	45	1.7,50	7 Սէրին մէկ
$1/2$ » »	22,50	78,75	
$1/4$ » »	11,25	39,38	

Պաշտօնական յայտագրեր ձրի պիտի ղրկուին, որպէս զի ամէն ոք կարենայ համոզուիլ գործին էութեան համար: Քաղաքիս վաճառականք և սեղանաւորք տեղեկութիւնք կուտան մեր տան վրայ, որ 36 տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի: «Արագ և խիստ մասք» կը կատարենք ամէն յանձնարարութիւն, որք ղրկուին մեզ «կարելի եղածին չափ շուտ»: Ամէն վիճակահանութենէ յետոյ շահող թիւերու «պաշտօնական ցուցակը» պիտի ղրկուի:

ԼԻԼԻԷՆՖԷԼՏ

Սեղանաւոր եղբարք

Համպուրկ

ԾԱՆ.—Բաժիններն ամէն քաղաքի սեղանաւորաց քով կը վաճառուին: Վաճառողներու կը յորդորուի հարկէլ եղածին չափ շուտ.

ՇԱՀԱՒՈՐ ԱԶԴ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՑ

Արդէն յայտնի է թէ՝ սոյն վիճակահանութիւնն երկու ամիսը անգամ մը տեղի կ'ունենայ արքունի Փողերանոցին մէջ:

Այս անգամ 95 րդը պիտի քաշուի յառաջիկայ ըստ եւրոպական դեկտ. 1ին — ըստ յունաց նոյ. 19 ին — և 500 թիւեր պիտի շահին. առաջին պարգեւն է այս անգամ 600,000 և երրորդը 60000 ֆրանք: Ասոնցմէ զատ 48 թիւեր եւս այլ և այլ մեծ պարգեւներ, իսկ մնացեալ 450 թիւերն 400 ական ֆրանք պիտի շահին:

Շահելի գումարին ամբողջն ստանալու իրաւունք ունեցող բաղդատոմսին գինն է 7 $1/2$, կէսինը 5 և մէկ քառորդինը 3 դահեկան: Ասոնց մայրերը Եսայեան և Զարիֆի դրամատուններն են: Գաւառներէն հնչուն դրամի տեղ ֆուլ և ամէն լեզուէ նամակ կ'ընդունուի:

Ի վաղուց չնայուած բաժնեթղթոց թիւերն առ մեզ ղրկուած ատեն՝ աւանց ոև է փոխարինութեան կը նայուին:

Կալուածական տրոց գործողութիւնք եւս կը կատարուին:

Յանձնարարութիւնք ընդ փոյթ կը կատարուին: Դիմել ուղղակի առ

ՄԱՐԳԱՐ Յ. ԳՈՒԼԱԳՍԸՋԵԱՆ

Ղալաթիա, կամուրջի գլուխ թիւ 33.

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ՀՐԵԱՅ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Իւթիւճեան Կարապետ էֆէնտիի թարգմանութեամբ և Նշան Կ. Պէրպէրեան ու Ս. Տէօվլէթեան էֆէնտիներու խնամօք լոյս տեսած է սոյն հոյակապ գործն, որ չորս հատորներէ կը բաղկանայ, շուրջ 1700 երեսօք և գրեթէ 300 գեղեցիկ պատկերներով:

Չորս հատորն ի միասին 100 ղուրուշ.—Մէն մի հատոր 30 ղուրուշ:—Գաւառաց համար թղթատարի ծախքով ի միասին 120 ղուրուշ:

Կեդրոնատեղին է Բուրաստան Մանկանց խմբագրատունը, Կ. Պոլիս Էսկի Զափթիէ ճամբէսի, թիւ 63: Կը վաճառուի նաեւ Պոլսոյ բոլոր հայ գրավաճառաց քով, և Կամուրջի գլուխ Ջրավաճառ Պօղոս և Յակոբ աղայից խանութները, և Պոլսոյ մաքսատան կարգ Զարեհ էֆէնտի Թորոսեանի թղթավաճառանոցը:

(ՇԱՔԱՐՈՎ ՊԱՏԱԾ)

ՀԷՅՏՈՔԻ

ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

Աւասիկ ընդհանուր բժշկութեան զարմանալի և արտակարգ գիւտ մը: Գիտութեան յաղթանակները —Ելեկտրական հեռագիրը, Շոգի, Տպագրութիւն— յեղափոխեցին երկրագնդիս դրութիւնը, և մարդկային կեանքն ըրին լաւագոյն և իմաստնագոյն: Այսպէս, թէպէտ անհամար դեղահատներ կան հիւանդութեանց համար, և մեծ արժանիք վերարերելով հանդերձ անոնց, Տօքթօր Հէյտօքի գիւտը նախամեծացած է անոնց ամենքն և հիմնած է

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բժիշկք, որոց պատուիրած օրական չորս կամ հինգ դեղահատները կը տկարացնեն ստամոքսը եւ կ'անդամալուծեն աղիները, պիտի կրնան իրենց հիւանդաց առողջութիւն և մխորժակ տալ այս արտակարգ դեղահատներէն մէկ երկուքով: ՏՈՔԹՈՐ ՀԷՅՏՈՔԻ ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐԷՆ մէկ երկու հատը կը բաւեն դնելու համար ստամոքսն կատարեալ կանոնաւորութեան և մխորժակի մէջ, և միտքն պայծառ ու թեթեւ ընելու: Եթէ փայծեղը տկարացած է իւր գործին մէջ, կը կազդուրէ, և եթէ Ջիղերին դրութիւնն խանգարուած է, կը վերականգնէ:

ԱՂՋՕՐՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆՔ

1. Ստամոքսի ծանրութիւն:
2. Աղեաց տրամուն մէն փըքախտի պատճառաւ:
3. Յոռութիւն, թիւն և յոգնութիւն:
5. Բերնին մէջ գէշ համ մը և ծանր լեզու:
6. Որովայնի պնդութիւն մերթ ընդ մերթ ալ փորհարութիւն.
7. Գլխու ցաւ ճակտի վրայ:
8. Ախորժակի պակասութիւն և մեծ յոգնութիւն.

Վերոյիշեալ ամէն նշանները բացորոշապէս ցոյց կուտան թէ խանգարում յառաջեկած է փայծեղին մէջ, եւ

պէտք է յիշել թէ մեծ կարեւորութիւն ունի չափը կերպիւ չըմբռնել հիւանդին ճիշդ կացութիւնը: Պէտք է անմիջապէս մը հոգ թանել, որ դեղահատ մը ամենէն սովորական ձեւն է: Ամենօրեայ փորձառութիւնը ցոյց կուտայ թէ եթէ դեղահատը լաւ կերպիւ բաղադրեալ է, ամենայարմար կերպիւ կրնայ վերանորոգել փայծեղնի գործողութիւնը, և այդ մասին կարելի է միշտ վստահութիւն ունենալ: Իմ կենացս բազմաթիւ տարիները նուիրած եմ շինելու համար Դեղահատ մը որ լինի անմիջական և ազդու դարման մը ընդդէմ մաղձոտութեան: Մեծ հաւատ չունիմ լուծողական դեղերու վրայ, ուստի եւ շինեցի Դեղահատ մը որ զօրաւոր եւ ազդու դարման մ'է, եւ կոչեցի

ՀԷՅՏՕՔԻ ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏ

Առողջութեան խնկութիւնն իսկ են, եւ այն մեծագոյն շնորհն զոր Գիտութիւնն ըրած է մարդկութեան:

Ջլախտութեան, Անզօրութեան, Ընդհանուր յոգնութեան, Ժորժակ ի պակասութեան, Գլխացաւութեան համար Տօքթօր Հէյտօքի Նոր փայծեղնի դեղահատներն ամենազդու դարման են:

Մէն մի սրուակ կը պարունակէ քսան դեղահատ: Գինն է 25 սէնթ: Կը ծախուի ամէն դեղավաճառաց քով.

Տարակուսող անձինք կրնան, փորձի համար, ՁՐԻԱԲԱՐ ստանալ այս Դեղահատներէն սրուակ մը, եթէ մեզ ղրկեն իրենց անունն եւ հասցէն:

Թղթատարական տոմս մը ղրկել «փայծեղնն եւ իւր գաղտնիքը» խորագրով տետրակին: Հարկ եղած տեղեկութիւնները կը տրուի ամենուն:

ՀԷՅՏՕՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Նիւ-Եորք, Մ. Ն.

Կը ծախուի ի Ղալաթիա, Գասթօրիտէսի դեղարանը, ի Պոլիս Քիւչիւքեան դեղավաճառանոցն և Նէգիքի:

ԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ—կը խնդրուի դեղավաճառներէն ուշադրութիւն ընել որ Ճ. Հ. Ֆրանսիսի, որ միակ Գործակատարն է, ստորագրութիւնը գրուած լինի: Հակառակ պարագայի մէջ, դեղահատներ կեղծ են:

CAISSE GENERALE D'EPARGNE ET DE CREDIT

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍՆՏՈՒԿ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ եւ ՎԱՐԿԻ

Կեդրոնատեղի 116, Հրապարակ Լաֆայէթ, Բարիզ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 1,000,000 ՖՐԱՆԳ

Բարիզի Ընդհանուր Խնայողական Սնտուկին գործառնութիւնքն են, Գաղղիոյ կառավարութեան անմիջական «երաշխաւորութեան» ներքեւ գանուող, և մեծամեծ պարգեւներով վիճակահանութեանց մասնակցող ֆրանսական արժեթղթոց վաճառումը:

Ընկերութիւնը կազմուած լինելով 24 Յուլիս 1867 թուագրեալ օրէնագրին տրամադրութեանց համաձայն, իւր գործողութիւնք Ֆրանսայի կառավարութեան քննութեանն «գօնթրօլ» ենթարկուած են: Այս մեծ և անժխտելի ապահովութիւն մ'է զոր ընկերութիւնն կ'ընծայէ իւր յաճախորդաց:

Ընկերութիւնը կը դիւրացնէ հասարակութեան «ամսական վճարմանց միջոցաւ» դիզել մի փոքր հարստութիւն և ունենալ միանգամայն մեծ պարգեւ մը շահելու յոյս:

Առաջին ամսավճարն տրուելուն պէս, բաժանորդն կ'ընդունի իւր գնած արժէթղթին թիւն, և կը վայելէ նորա իրաւունքներն, որպէս թէ բաժնեթղթին գինն ամբողջովին վճարած լինէր: Հետեւաբար արժեթղթին շահելիք պարգեւներն և տոկոսի կտրօններն իրեն կը վերաբերին:

Ամսական վճարմունք են, ըստ արժեթղթին 5, 10 և 20 ֆրանք:

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Ընդհանուր Ներկայացուցիչն Ընկերութեանս ի Թուրքիա, Ապտուլլահ Նասի էֆէնտի, 4 Պահճէգաբու, Կ. Պոլիս:

Ներկայացուցիչ ի Պրուսա, Յովհաննէս էֆէնտի Յ. Պօտուրեան

Ներկայացուցիչ ի Զմիւռնիա Միսիւ Փ. Փէթրօգօգլիօ:

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐԸ

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ՄԱՔՈՒՐ ԽԱՅԾՂԱՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

ՇՆՉՈՒԵԼՈՎ ԵՒ ՈՒՏՈՒԵԼՈՎ ԿԸ ՆԵՐԳՈՐԾԵՆ

ԸՆԴԴԷՄ

ՀԱՐԲՈՒԽԻ, ՊՐՈՆՇԻԹԻ, ԴՈՒՄԻ, ՇՆՉԱՐԳԵԼԻ, ՁԱՅՆԻ ԿԵՐԿԵՐՄԱՆ, ԽՈՉԱԿԱՏԱՊԻ

Մեծապէս նախընտրելի են Պաքսիմներէն եւ շաքարահատներէն, որք կը բեռնաւորեն ստամոքսն առանց ազդելու շնչառութեան խողովակաց վրայ

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐՆ ԵՆ

ԽԱՅԾՂԱՆԻ ՄԻԱԿ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐՆ

Վարձատրեալ Փարիզու 1878 Տիեզերական Արուեստահանդէսի կողմէ: Նախարարական որոշմամբ, և ըստ խորհրդոյ Առողջապահական ժողովոյ, փորձերու ենթարկուած են և Ռուսիոյ մէջ թոյլատրեալ կայսերական կառավարութեան կողմէ, ըստ հաւանութեան կայսերական բժշկական խորհրդոյ:

Իւրաքանչիւր տուփ կը պարունակէ 70 բասթիյլ

Խնդրեա և Գանձնեան գործատունեան եզանակէ մաքն

Ա. ԺԷՐՕՏԷԼ

Դեղագործ ի Սէնդ-Մէնիուլ (Մարն)

(Պահանջել Գործարանի կնիքն)

Այս Բասթիյլները ծծելու միջոցին, շնչուած օդը կ'առնու խայծղանին շոգիներն զօրս ուղղակի կը տանի հիւանդութեան տեղը: Ներգործման այս մասնաւոր եղանակին եւ միանգամայն իրենց բաղադրութեան պատճառաւ է որ այդ Բասթիյլներն այնքան ազդու են այն ամէն հիւանդութեանց մէջ, որոց համար խորհուրդ կը տրուի խայծղան գործածել:

Ցոյժ օգտակար են ծխողներու, այն անձանց որք կը յոգնեցնեն իրենց ձայնը եւ անոնց որք իրենց աշխատութեանց մէջ գրգռիչ շոգիներ կամ փոշիներ շնչելու ենթարկեալ են:—Ֆրանսայի և օտար երկրաց մէջ, այս Բասթիյլներու անհուն յաջողութիւնը կը հաստատէ իրենց անժխտելի գերազանցութիւնը:

Գլխաւոր կեդրոնատեղին է Դեղագործական Մթերանոցն, Ղալաթիա մեծ փողոց, թիւ 35: Կը ծախուի ամէն գլխաւոր դեղավաճառաց քով:

...ՏԵՆԱՒՈՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՆԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ Ն. ԲԱՔԷ եւ ԸՆԿ.

Մարսիլիայի և Բոմպէյի միջեւ կանոնաւորաբար բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է ... Մէնիկէլի, որ հոկտ. 26ին Մարսիլիայէն և նոյեմբեր 12ին Պոլսէն պիտի մեկնի:

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է ԸՆՈՒԲԻ, որ կը մեկնի նոյեմ. 5ին:

Ուղղեւորաց և ապրանքներու ...

Նաւուղեկի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար...

Դիմել առ գործակատարն

ԹԻՆԻՈԹԻ ՐԸՊՈՒԼ

Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միլլէթ

514 — Մոմհանէ փողոց, թիւ 141

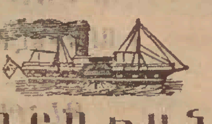

ԲԱՌԲԱԵԱՆԻ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրփուլի, Միջերկրականի և Օտեսայի միջեւ կանոնաւորաբար բանող

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սօֆիա	3,000	Պէք
Արարատ	2,500	Ռոճըրս
Ալեքսանդրիա	2,500	Քրուքշանք
Լեւոնիա	2,500	Ուիլքս
Մասեդոնիա	3,500	Մարշ
Բուլղարիա	2,800	Ֆօթըրկիլ

Պէլկրատիա շոգենաւն ամսոյս 24ին Պաթումէն վերադառնալով անմիջապէս Լիվէրփուլ պիտի ուղեւորի:

Այա Սօֆիա շոգենաւն ամսոյս 24ին Լիվէրփուլէն աստ կ'սպասուի:

Ընկերութիւնն ուղեւորներ և ապրանք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար:

Ամէն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց:

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.

513 — Գործակալք

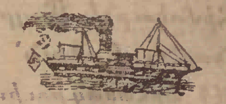

ՄՈՍ ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրփուլի և Միջերկրականի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբուս	4200	Օսայրիս	3000
Ֆերօս	4000	Նեֆթիս	3000
Օամանիս	4000	Բերա	3000
Սեսոստրիս	3250	Ագլոնդեր	1700
Թիպէս	3250	Լոգիւս	800
Մեմֆիս	3250	Օլինտա	800
Պարթեիա	3250	Սեսիլ	700
Սֆինքս	3000		

Օսայրիս շոգենաւը, նաւապետ Բ..., ամսոյս 16ին Լիվէրփուլէն աստ կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով:

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ.

Մէյտանճըգ փողոց, Ուիթօլ խան

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.

515 — 31, Ճէյմս Ստրիթ, Լիվրբուլ

ՔԻՆԱՐՏ ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք շաբաթական կը բանին Լիվէրփուլի և Միջերկրականի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալեբբօ	3,000	Նամթ	2,500
Պօդնիա	4,600	Բալոնիա	5,000
Պալըեք	2,500	Բալվիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սիդիա	4,600
Քադալոնիա	4,700	Սարակոսա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Չեմերարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քետար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Ստորագրեալն արտօնութիւն ունի ուղեւորներ և վաճառք ընդունիլ Նիւ-Եորքի, Պոսթընի, կամ Ամերիկայի և Գանատայի ուրիշ և ուէ նաւահանգստի համար:

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ

Գործակատար

Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան Ղալաթիա

511

N. 4.

Տօգթէօր փիփէրին խօսալու դանը թէմիզլէյիփ չէքէրլէրի չիմտիյէ գատար մալիւմ օլան պու միւրլիւ չէքէրլէրին էն ալասը վէ էն էհվէնի տիր: Շուրուպլարըն իւզէրինտէ օլտուղու կիպի չէքէր գութուլարընըն իւզէրինտէ տախի Ֆրանսա հիւքիւմէթինին մավի տամկասը մէվճուտ օլմալը վէ զէյրինտէքի ժիփէր վէ Պուէթինի իմզալարը գըրմըզը միւրէքքէպլէ մահզուրէր պուլունմալը տըր: Հէր էճզախանէ վէ տրօկիւմթիւերտէ պուլունուր: Տէբօսուտէթմէ տեբօզիթօսու ...ղալաթա կէօմրիւքիւնին գարշըսընտա Մ. Չէրվաթինին մաղազասընտա տըր:

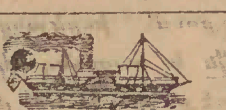

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ եւ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէանտրօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մարաթոն	2,500
Պասսանիօ	3,500	Միլօ	2,000
Պորոտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրաւօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գէյըր	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբսօ	2,500	Օդրանդօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օդգօ	2,000
Գադօ	2,000	Բոնիքէք	1,200
Գօմօ	2,700	Բալերմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բասսօ էր	1,700
Տօմինօ	1,800	Քիդօ	2,800
Էրրօ	2,600	Ռիալթօ	4,400
Ֆրանգօ	2,600	Ռինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րօլլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Րօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րօմէօ	3,500
Կայիլէօ	5,500	Սալերնօ	4,000
Կիդանօ	2,200	Սաֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրօտնօ	2,200	Սօրէնդօ	4,300
Համկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմպէրդ	1,200	Թօրէտօ	2,800
Ճիոօ	2,300	Քանտօ	3,600
Քելլօ	2,000	Եէտօ	1600
Քօմօ	2,200	Զէպրա	3,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	41,0

Կրօտնօ շոգենաւը, նաւապետ Ֆորթհ, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն աստ հասած է:

Ռինալտօ շոգենաւը, այժմ կը բեռնաւորի ի Հըլ:

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի:

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՏԵՐԻՔ ՀԻԼՏ ԻՒ ԸՆԿ.

Գործակալք

Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլլէթ խան Ղալաթիա

514

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվէրփուլի և Արեւելքի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրիան	2500	Ֆամօսեան	3700
Ալգիւրեան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անատոլեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթենեան	2500	Իպէրեան	5500
Արապեան	3700	Իլլիրեան	5500
Պավարեան	6000	Իթրուրեան	5500
Պուլկարեան	6000	Լեսպեան	2200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայբենեան	2000	Լիպեան	800
Տուրոյ	700	Օպորթօյ	700
Էճիբշըն	3700	Բէրսեան	3800
Ֆապիան	3700	Վալենսեան	6800
Ֆալերնեան	3700	Վիրճինեան	6800

Ալճէրեան շոգենաւը, նաւապետ Քրիթիան, ամսոյս 20ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով:

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ

Գործակալ

Թիւ 34, 35, 36, Նէնի Միլլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատեարք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և Ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.
Տիարպէքիր, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման և ընկ.
Մալդա, Ա. Քամիլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկօրտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդոլ և ընկ.

512

Արտօնատէր Ո. ՏՈՄՐՏՅԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ ի 1 Հոկտեմբերի (Ն. Տ.) 1885, մինչեւ ցնոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ (Առաւօտ — Իրիկուն; ժ. վ.)

	0	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60
Կ. Պոլիս	6 17	6 50	7 15	7 42	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 49	12 55	1 31	2 31	3 2	3 40	4 15	4 44	5 23	5 44	6 11
Գում-գաբու	6 28	7 ...	7 27	7 53	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12 ...	1 6	1 42	2 41	3 13	3 51	4 26	4 55	5 34	5 54	6 22
Եէնի-գաբու	...	...	...	7 57	...	8 58	...	...	10 34	10 53	11 32	12 4	1 10	1 4.	2 45	3 17	3 55	4 30	4 59	5 38	...	6 26
Տավուտ փաշա	...	...	...	8 ...	...	...	...	...	10 37	10 56	11 35	12 7	1 13	1 49	2 48	3 20	3 58	4 3	...	5 41	...	6 29
Սամաթիա	...	...	...	8 6	...	9 4	...	...	10 42	11 1	11 40	12 12	1 18	1 54	2 53	3 25	4 3	4 38	5 5	5 46	...	6 34
Եէտի-գուլէ	6 37	7 10	7 41	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 46	11 4	11 45	12 15	1 21	1 59	2 58	3 28	4 9	4 41	5 10	5 49	6 4	6 39
Մագրիգիւղ	6 48	7 23	8 ...	8 24	...	9 22	...	...	10 58	...	11 58	...	...	2 11	3 9	...	4 21	...	5 22	...	6 16	6 50
Այ Ստեֆանօ	...	7 33	8 14	8 34	...	9 32	...	...	11 8	...	12 9	...	...	2 21	...	...	4 31	...	5 32	...	6 28	...
Քիւչիւք Չէք	...	...	8 25	...	...	...	...	...	...	...	12 18	...	...	...	...	...	...	...	...	...	6 37	...

ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ (Առաւօտ — Իրիկուն; ժ. վ.)

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	61	63	1
Քիւչիւք Չէք	...	6 34	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1 24	...	...	...	...	...	...	...	...	6 38
Այ Ստեֆանօ	...	6 44	...	7 45	...	8 44	...	9 38	...	...	11 20	...	1 34	...	2 33	...	...	...	4 48	5 39	...	6 51
Մագրիգիւղ	6 ...	6 55	7 24	7 57	...	8 55	...	9 49	...	...	11 31	...	1 45	...	2 44	3 20	...	...	4 59	5 50	...	7 5
Եէտի-գուլէ	6 13	7 8	7 37	8 11	8 38	9 9	9 37	10 2	10 12	11 12	11 44	12 48	1 58	2 23	2 57	3 33	4 8	4 46	5 14	6 4	6 38	7 26
Սամաթիա	6 17	7 12	7 41	8 15	8 42	9 13	9 41	...	10 16	11 16	11 48	12 52	2 2	2 28	3 1	3 37	4 12	...	5 19	6 08	6 42	...
Տավուտ փաշա	6 22	7 17	7 46	...	8 47	...	9 46	...	10 21	11 21	11 53	12 57	...	2 33	3 6	3 42	4 17	...	5 24	6 13	6 47	...
Եէնի-գաբու	6 25	7 20	7 49	8 21	8 50	9 19	9 49	...	10 24	11 24	11 56	1 ...	2 8	2 36	3 9	3 45	4 20	...	5 28	6 16	6 50	...
Գում-գաբու	6 30	7 25	7 54	8 26	8 55	9 24	9 54	10 11	10 29	11 29	12 1	1 5	2 12	2 41	3 14	3 50	4 25	4 56	5 33	6 21	6 54	7 40
Կ. Պոլիս	6 39	7 34	8 3	8 35	9 4	9 33	10 3	10 20	10 38	11 38	12 10	1 14	2 21	2 50	3 23	3 59	4 34	5 5	5 42	6 30	7 3	7 50

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամէն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Մաքրի գիւղ կամ աւելի հեռի կայարանաց մինչեւ բանող կառախմբոց միջեւ. Ուրբաթ և Կիրակի օրերն թիւ 20 կառախումբը կանգ պիտի առնու ի Ֆլօրիա:

Նունը առանց մէկ ածականի կը համարձակի իբր անարգանք վերնագրոյն մէջ գրել։

Երկրորդ՝ Ամենօրհնեալ Հայրապետին մերոյ Սրբոյն Ներսէսի Շնորհալւոյ Ընդհանրական Թղթերն՝ կը խոստովանինք անթերի և անվրէպ, լինել Հայաստանեայց սուրբ և ուղղափառ Եկեղեցւոյ օրինաց ամենաճշմարիտ թարգմանը. որով եթէ հարկ ըլլայ այն Թղթերէն յօդուած մը հրատարակել, կը փութամք անթերի ստորագրութիւններս տալ։ Ո՞նչպէս կ'ըլլայ ուրեմն որ «Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հարազատ զաւակն և նմին սպասարկու աբեղայն» կ'երկնչի իւր անունը ստորագրելէ։ Սոփաւ միայն կրնանք զինքն արդարացնել թէ՝ կրնայ ըլլալ որ օր մը նոյն աբեղայն երթայ ի Սուրբ Աթոռն Էջմիածնի՝ եպիսկոպոս ձեռնադրուելու։ Ուստի անշուշտ այն նպատակաւ չէ ուզեր որ իւր անունը հիմակուընէ Մայր Աթոռոյ մէջ իբր թշնամւոյ մ'անուն՝ Սուրբ Աթոռոյն մէջ արձանագրուի։

Երրորդ՝ կը հարցնենք անանուն աբեղային թէ՝ բարեյիշատակ Մատթէոս Կաթողիկոսէն առաջ ընտրեալ կաթողիկոսները, որոնց անունը անգամ առ ահի չէր յիշատակուէր Թուրքիոյ Հայ եկեղեցեաց մէջ, աբեղային յիշատակած նզովքը ենթարկեա՞լ են միթէ։ Նոյն իսկ Ամենօրհնեալ Սուրբ Ներսէս Շնորհալի՝ յիշեալ աբեղային տեսակէտովն ընդունելութեան արժանի կաթողիկոս մ'է, ըստ որում նոյն իսկ Երանելին իւր ի կաթողիկոսութեան ընտրութիւնը իւր առաջին շրջաբերականին մէջ՝ ըստ յետագային կը յայտարարէ. «Գիտութիւն լիցի ամենեցուն ձեզ, զի Հայրն մեր հոգեւոր, և եղբայրն՝ ըստ մարմնոյ՝ Սրբազան Կաթողիկոսն Գրիգորիոս, Աթոռակալն և արեանառուն մեծի Լուսաւորչին Հայաստանեայց, և հրաման նմին՝ մաքրութեամբ անձին և իմաստութեամբ, այն՝ որ բարւոք հովուեաց երկայն ժամանակաւ զհօտդ բանաւոր, զոր ետ ցնա Քրիստոս, ըստ Պետրոսի՝ թէ արածեա՛ց զոչխարս իմ։ Որոյ հասեալ ի կատարումն հասակի՝ ըստ Նահապետացն կարգի, նախ քան զվախճանն ազդումն եղեալ նմա՝ ի Հոգւոյն, կոչեաց զեպիսկոպոսունս և զվարդապետս, և զհարս Սրբոյ Լերինն, և զորս ի յայլ կողմանց։ Եւ թէպէտ և մեք ի բազում անգամ կոչմանէ նորին յայսոսիկ՝ հրաժարեաք յառաջին ժամանակն, անարժան զանձն վարկանելով, սակայն յայժմուս՝ ակամայ բռնադրօսելով զմեզ՝ ինքն և ժողովք եպիսկոպոսացն, ձեռնադրեաց զմեզ անարժանութիւն յԱթոռ կաթողիկոսութեան ազգիս Հայկայ, և տան Թորգոմայ։»

Արդ՝ ո՞ւր կը մնայ համօրէն ազգին համահաճութիւնը վասն ընտրութեան Երանելւոյն։

Չորրորդ, կը հարցնենք Աբեղային որ եթէ Վեհ. Մակար Կաթողիկոսն արժանի չէր ընտրութեան, ի՞նչ պատճառաւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հարազատ սպասարկու աբեղայն երեք չորս ամսոյ միջոցի մէջ, երբ հրատարակուեցաւ նա իբր երկրորդ ընտրելի կաթողիկոսութեան, ամենեւին բողոք մը չի բարձաւ ընդդէմ այն ընտրութեան, որն որ ամենուս յայտնի եղած է։

Հինգերորդ՝ կը հարցնենք յիշեալ աբեղային թէ՝ Հայոց հայրապետական բազմադարեայ անկախութիւնը ի հիմանց տապալած կը համարուի՞ միայն այն տեսակէտով թէ Վեհ. Մակար Կաթողիկոսն Պոլսոյ Երեսփոխաններէն չէ ընտրուած, թէ և Վեհ. Մակար Սրբազան էր գրեթէ առաջին ընտրելին բոլոր Հայ եկեղեցականութեան որ ի Թուրքիոյ, ինչպէս արեւու պէս յայտնի է Համագումար Ժողովոյն տուած քուէովը։ Ուրիշ բանաւոր փաստ մը կրնա՞յ ցցունել մեզ, բազմադարեայ կանոնադրութիւն մը ի մասին ընտրութեան կաթողիկոսաց մերոց, որուն՝ այս անգամ չի հետեւելով, Հայրապետական անկախութիւնը ի հիմանց տապալել կը կարծէ։

Վերջապէս կը հարցնենք մեր ամենիմաստուն աբեղային որ ի սէր իւր հարազատութեանը բարեհաճի մեզ նշանակել Վեհ. Մակար Կաթողիկոսի անձնական անարժանութիւնը ի գահակալութիւն Սուրբ Աթոռոյն, բայց զօրաւոր և անուրանալի փաստերով։ Սակայն այս եւս՝ կը յիշեցնեմք իրեն թէ «Խիստ է քեզ ընդդէմ խթանի աքացել»։

Ի վերջոյ կարծելով թէ Սրբազնանուրբ շնորհալի Հայրապետին, շնորհիւ սուրբ Հոգւոյն արտասանեալ պատուէրները բաց ի քէն գաւհիկ ժողովուրդը չէ կարող բացատրել, նմանակեդ փաստերովը Սուրբ Հայրապետին ընդհանրական Թղթերէն անպատշաճ [illegible]

31 Հոկտ. 1885 [illegible]

Պէշիկթաշ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի

ԹԷՀՐԱՆ, 10 Հոկտ.

[illegible]

... տառապեալ Հայ գիւղօրէից Ղարադաղի, և որոց Կայս. հրամանագրերն եւս պատրաստուած են պատրաստուելու փութապէս։

1. — Մահմուտ խան իւր կալուածական հասոյթն, որ ի 21 ½ տունէ ունի այդ ինն Հայ գիւղօրէից մէջ, պարտի թողուլ Հայոց մինչ ցհինգ տարի ի փոխարէն այն վճռեալ 5000 թուման վնասուց գումարին, զոր հասուցած են նոյա ինքն և իւր որդիքն անիրաւաբար։

2. — Զկաշկանդուին այսուհետեւ այդ Հայ գիւղերն այն ծանր հարկերին ներքեւ, զորս պահանջած և առած են մինչ ցարդ ապօ՛րինապէս ան հաւատարիմ պաշտօնակալք մինչ ց1000 թուման և աւելի եւս, իբրեւ տարեկան արքունի հարկ, մինչդեռ նոցա տուրքերն ըստ ելեւմտական նախարարութեան տումարի յայտնութեանն եղած է իրապէս 250 թուման միայն և ո՛չ աւելի, ուստի վճռուած է որ վերոյիշեալ գումարէն աւելի չպահանջուի նոցանէ, և այն՝ ստացուի միայն Մէլիքների միջոցին առանց մի հարկապահանջի անմիջական ներկայութեանն։

3. — Ո՛չ ոք իրաւունք չունենայ այսուհետեւ այդ գիւղօրէից վերայ իշխել Դավրիժու քաղաքական իշխանաւորներէն բաց ի Գահաժառանգ Իշխանէն, որոյ յատկական հովանաւորութեանը կը յանձնարարէ Ն. Վեհափառութիւնն այն մի բուռն Հայերն, և կը պատուիրէ առանձնակի իւր Արքայազն որդւոյն, որպէս զի իւր գիտնում այն անձն միայն ճանաչէ իբրև երեսփոխան այն ինն գիւղօրէից կողմանէ, զո՛ր ինքեանք ինքեանց կ'ընտրեն։

Եւ ահա՛ այսու արդարութիւնն ի փառս Պարսկական կառավարութեան կը կանգնէ այս անգամ եւս իւր յաղթական պերճ դրօշակն այն վայրագ ցեղի մի ճիւղին անիրաւութեանց վերայ, որք ունակութիւն են արած իւրեանց գարշելի մարմիններն՝ ամենուրեք դժբաղդների քրտամբք միշտ պարարել, և իւրեանց անգութ սրտեան՝ [illegible] զուարճացնել դիւաբար։

Վեհ. Շահն չէ մոռացած նաև իւր ժողովուրդի այս տառապեալ տարրին պատուիրակաց դրամական տագնապն վասն առօրեայ ծախուց, այլ շնորհած է նոցա պարբերաբար 100 թումանաչափ դրամ իբրեւ պարգեւ այս տասն ամիսների միջոցում, յորում Մէլիքներն Թէհրան կը գտնուէին, մինչդեռ ըստ ընդհանուր սովորութեան Մէլիքներն ինքեան և պարտէին գումարներ վճարել ի հաշիւ դիւանական ծախուց.— ահա՛ տարօրինակ մի բարիսրտութիւն։

Ո՛րչափ երջանիկ է այն ժողովուրդն որ, թէև տարազգի և տարակրօն մի իշխանապետութեան հպատակութեանն եղած լինի ենթակայ, կարողանայ բացարձակապէս վայելել իւր արդարադատ վեհապետէն այնպիսի մի համակրութիւն, որով հաճի լսել նորա երկչոտ ձայնն այն տարադէպ զեղծումների մասին, զորս անողոք պաշտօնակալք աներկիւղ կը գործեն բազմիցս ի վնաս պատւոյ և շահուց Տէրութեան՝ քրտնաթոր երկրագործաց և պարկեշտ քաղաքացւոց պարտուց և իրաւանց մէջ. մանաւանդ հեռաւորութեան խուլ անկիւններն իւրեանց ապաստանարան բռնած, յորմէ թշուառ և հարստահարեալ հասարակութեան ձայնն երբէք արձագանք չգտնէր։

Ո՛րչափ երանելի է մանաւանդ այն ժողովուրդն, որ Վեհ. Նասրէտտին Շահի նման մի վեհազն թագակալ Տէր կ'ունենայ, որ արդարութեան նժարներն երբէք չ'գիջանիր պղծել Մահմուտի և Սարգսի, Արտաշրի և Մորտէխայի դատաստանական խնդրոց մէջ, այլ կը պատժէ խստիւ և անխտրաբար այն թզուկ բռնակալներն, որք կը յանդգնին խաղալ Տէրութեան հաւատարիմ հպատակաց պատւոյն և ընչիցը հետ։

Պարսկաստանայ Հայն չգիտեր արդ թէ ի՞նչպէս պիտի կարողանայ իւր երախտագիտութեան ջերմ զգացումներն յայտնել ըստ արժանւոյն առ իւր Օգոստ. Տէրն և առ Գահաժառանգ Իշխանն, որոց քաղցր հոգածութեանցըն արժանացած է միշտ ամենայն մասամբ, ամենուրեք և յ'ամենայնի. եթէ ո՛չ միայն օրհնելով և օրհնել ուսուցանելով իւր մատաղ սերունդին նոցին Վեհափառութեանց բարեյիշատակ անուանքն ընդ վեհանձնական գործոցն, և մաղթելով յերկնից եռանդագին սրտիւ նոցա անզուգական կենաց երկարութիւն և երանութիւն։

Այս առթիւ մի քանի համառօտ տեղեկութիւններ եւս կ'ուղղեմ։

Ղարադաղ Երասխի արեւելեան եզրաց վերայ կ'ընկնի Պարսից մասին մէջ, ուր կը գտնուին այժմ երեք գաւառակք Բէքլան, Մինջաւան և Մեշէփարայ անուամբ, և որոց իւրաքանչիւրն ունեցել են 10–12 հայաբնակ գիւղեր երբեմն չէն և բազմամարդ. կը պատմեն թէ Ղարադաղի հայք 25 տարի յառաջ 30,000 կը հաշուէին. իսկ այժմ 4000էն աւելի չեն լինիր ընդհանրապէս. միւսներն կա՛մ Ռուսաց սահմանն են անցած և կա՛մ կը թափառին հայրենազուրկ աստ և անդ՝ երկրի իշխանաւորաց բռնութենէն խուսափեալ։

Ղարադաղցիք եօթն Մէլիքական ցեղեր են ունեցած ժամանակաւ, որոց ժառանգք դարձեալ կ'երեւին անդ և կը կոչուին դարձեալ Մէլիք, թէեւ ոմանք միայն 50 և կամ 20 տան ժողովուրդ ունին։ Այս Մէլիքներն են այժմ հետեւեալներն, որոց առաջին չորսն Թէհրան կը գտնուին այժմ.

Մէլիք Սարգիս	Մէլիք Ջհանեան
Մէլիք Խաչատուր	Մէլիք Նաստալեան
Մէլիք Յարութիւն	Մէլիք Պաղտասարեան
Մէլիք Միրզա	Մէլիք Մէջլումեան
Մէլիք Յովհաննէս	Մէլիք Պետրոսեան
Մէլիք Աւան	Մէլիք Յարութիւնեան
Մէլիք Մէջլում	Մէլիք Ղանումեան

Ղարադաղի գիւղերն ունին եկեղեցիներ փայտաշէն. միայն մի հին քարաշէն և կամարակապ եկեղեցի կը նշմարուի Բէքլան գաւառակի Մէհտաւ գիւղում յանուն Ս. Գրիգորի Լուսաւորչին, որոյ կաթողիկէն խոնարհած լինելով այժմ փայտածածք է և նա։ Վարժարան բնաւ չկայ և ո՛չ մի գիւղում, և ըստ ասութեան Մէլիք Սարգսի՝ Դավրիժու Հոգաբարձութենէն մի անօրինութիւն են խնդրած երբեմն ամբողջ ծախքն եւս խոստանալով, սակայն այդ ազգային ամենակարեւոր հաստատութիւնն անկարեւոր է դատուած նոցա կողմանէ և մինչև ցարդ մոռացութեան դատապարտուած։

Մի խորհուրդ միայն կը փափաքիմ տալ ի վերջոյ մեր պատուելի Մէլիքներին։

Միթէ չէ՞ կարելի 100 Հայ երիտասարդներէ մի կամաւորաց պարուձի խումբ կազմել Ղարադաղում, և ներ- [illegible] և կամ Գահաժառանգ Իշխանին ի Դավրէժ, որք թէ՛ Տէրութեան ծառայած լինին սահմանապահ պահակութեամբ և թէ՛ զինքեանս պաշտպանեն անդ, այդ բարբարոս հրոսակաց պատահական ասպատակութեանց դէմ այն բարի և հայասէր զօրապետի տեսչութեան ներքեւ, ինչպէս է վերոյիշեալ Վսեմ. Ասատուլլահ Խան Սարթիփն, և որ անշուշտ պիտի հաճի իւր հովանաւորութիւնն շնորհել նորան և [illegible] նորա հաւատարիմ ծառայութիւններն յաչս Վեհ. Ինքնակալին։ Միթէ Վեհ. Շահն կը մերժէ այդպիսի մի ծառայութիւն։ Մանաւանդ եթէ լինի նա առաջարկուած իւր Հայ հպատակաց կողմանէ, որոց համակրութեան ապացոյցներն եւս արդէն տեսնուած են Մեծ Էմիրի ժամանակն։

Կը հրաւիրեմ պատուելի Մէլիքների ուշադրութիւնն այս առաջարկին վերայ, որոյ կազմակերպութիւնն մի միայն իւրեանց համաձայնութենէն կախումն ունի, և որ պիտի նպաստէ իւրեանց թէ՛ բարոյապէս և թէ՛ նիւթապէս։

ԱՐԵՒԵԼՑԻ

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

«Սէրոյ ձէրէը».—Իտալացի բանաստեղծ Պ. Մարք Անթուան Գանինի այս վերնագրով իտալական և օտար սիրային քերթուածոց հաւաքածոյ մը հրատարակելու արտակարգ գաղափարն ունեցած է։ Այս գործ, որ «Սիրահարաց Աստուածաշունչը» լինելու սահմանեալ է, պիտի պարունակէ 2800 սիրային քերթուածներ երկու հատորով, իտալերէնի թարգմանուած 92 զանազան լեզուներէ, որոց մէջէն յիշենք Աֆղաներէն, Արաբերէն, Արաւքաներէն, Հայերէն, Պուլկարերէն, Չիներէն, Յունարէն, Եբրայեցերէն, Հնդկերէն, Ճափոներէն, Թուրքերէն, Սերպերէն, Թուրքմաներէն, Գնչուերէն եւ այլ բազմաթիւ նախնական լեզուներէ, զորս մի առ մի յիշել շատ երկար կը լինէր աստ։

Այս քերթուածք կը վերաբերին 760 բանաստեղծներու, որոց մի քանին կը յիշատակենք հետաքրքրութեան համար. Ալամգարեան, հայ. Ապու Մուհամմէտ, արաբ. Պաքի, էլ Շէրաճի էլ Վարէք, Մինհրի, Բիզապէյ, Սուլէյման Ա., թուրք. Ամրու, սանսկրիտ. Քրիթօբուլօ, Իլիաքօբուլօ, Մարթինէնկօ, Բարասքօ, Բաքարիկօբուլօ, Թրիանտաֆիլի, Զալաքօսթա, յոյն. Կրուիչ, սերպ. Թսէ-Թիէ, չինացի. Ֆէն Թօքու, Մուրասաքի Սիքիպու, ճաբոնացի։

Առաջին հատորն այս ամիս պիտի հրատարակուի. երկրորդն 1886 ապրիլ ամսուն։ Առաջին հատորի գինն է 6 ֆրանք։ Ուղղակի գործն ստանալու համար դիմել առ Պ. Մարք Անթուան Գանինի, Վենետիկ, 4406, Գուլէ տէլ Ռէզզօ։

Կատուները պետական ծառայութեան մէջ.— Ռուսսէյ Կուրիէրէն հետեւեալ հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւնները կը քաղենք Ամերիկայի կատուներու վրայ։ Ամերիկայի Թղթատարութեան պաշտօնէից թուոյն մէջ կան 1008 թոշակառու կատուներ, որոց պարտաւորութիւնն է պահպանել թղթատարութեանց ծրարները, մուկերու և առնետներու ակռաներէն։ Այս չորքոտանի պաշտօնէից անունները թէև պաշտօնապէս հրատարակուած չեն թղթատարութեանց տումարներուն մէջ, սակայն նոցա թիւը նշանակուած է ծախուց ցուցակի մէջ։ Թղթատարութեան պաշտօնատանց կողմէ կը պահպանուին և կը սնուցուին այս 1,008 կատուներն և եղած ծախքերն ընդհանուր ծախուց տետրակի մէջ կը նշանակուին։ Եթէ պատահի որ կատուին մէկը ցնի, այս առթիւ կը տեղեկագրեն թղթատարութեան պաշտօնատան վերատեսչին, որ հարկ կը գտնէ փոխել նմանացեալն և կատուներու համար եղած ծախուց գումարն աւելցնել։ Ի Ֆրանսա եւս [illegible] միթերանոցներու մէջ գտնուած կատուները պետական պաշտօնէից կարգը կը դասուին։ Յաճախ արիւնահեղ պատերազմներ տեղի կ'ունենան առագին առնետներու հետ, և այս պատճառաւ կատուներն երբեմն կը կորսնցնեն իրենց մի անդամն, ուստի գործելու համար անպէտ դառնալով կ'արձակուին պետական ծառայութենէ, անշուշտ առանց այլ եւս թոշակ ստանալու։

[illegible].— Մեր Ռուսթըրի թղթակիցը կը գրէ մեզ.

Միացեալ Նահանգաց խմբագիրք եւս այնչափ երջանի՛կ չեն որչափ կը կարծուին ըլլալ օրինակի համար։

Ճորճիա նահանգի Տըլէյըլի քաղաքի Նիւզ լրագիրը հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէ իւր բաժանորդաց.

«Մէն մի վառեակ 7½ դաշեկանի պիտի ընդունիմք մեր այն բաժանորդներէն որոնց լրագիր խրկել դադրեցուցած եմք և որոնք պակաս են վճարած չեն իւրեանց տարեկան բաժանորդագինը»։

Ուրիշ մը եւս.

Ֆլըէէ-ա Թայմ կը գրէ. «Կը ծանուցանենք մեր արգոյ ընթերցողաց թէ երեք տարիէ ի վեր ծնողքս տեսնելու առիթ մը գտած չըլլալով, որոշեցի մէկ շաբաթի չափ հեռանալ խմբագրատունէս որպէս զի թէ ծնողքս այցելեմ և թէ մեր լրագրոյն հրատարակութենէն գոյացած պարտքը ծեր մարդէն (իւր հայրը) խլել ջանամ, և այս կերպով բաժանորդք կարդալու ձանձրութենէն, մեք խմբագրելու դժուարութենէն և վերջապէս մեր պարտատէրք ալ համբերելէ պիտի ազատին գէթ քիչ մը ժամանակի համար, յորմէ հետէ պիտի սկսիմք շարունակել մեր փողը հնչեցնել ընդ ձայնը մեր պարտատիրաց ալ ազդելով աւելի մեզ շահաւոր պայմաններով ապառիկ պիտի տան։»

ՋՎԳԱՖԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆ

Էվգաֆը Հիւմայուն վարիտաթը ումումիյէ իտարէսի մահլիւլաթ չիւպէսինտէ պէհէր կիւն միւզայիտէլէրի իճրա օլունմագտա օլան ամիրիզգիբր մահլիւլաթըն իշպու 1301 սէնէսի Թըշրինի էվվէլին 7նճի բազար էրթէսի կիւնինտէն Թըշրինի էվվէլին 28-ինճի բազար էրթէսի կիւնինէ տէկին 3 տէֆա իլան գըլընըբ իտի վէ մահը մ'զքիւրըն 28ինճի բազար էրթէսի կիւնինտէն Թըշրինի սանինին 4ինճի բազար էրթէսի կիւնիւ միւզայէտէի ինթիհաիյէսի հուգուգը նէզարէթտէ սաաթ 6տան 10ա գատար պիր իճրա էրթէսի սալը կիւնիւ եւզատէ 5 վէ տահս գիյատէ զամմ վ'գոււպուլուր իսէ գապուլ օլունարագ անտէն սոնրա քէյֆիյէթ Մէվքիր իտիլեան գըլընաճաղընտան գըյմէթը մուխամմէնէսինին էօշրինէ միւսավի թէէմին ագչէսի իլէ պէրապէր իտարէի մէզքիւրէյէ միւրաճաաթ իթմէլէրի լիւզում կէլէճէկի 4ինճի տէֆա օլարագ իլան վէ իւմթար օլունուր։

• 22500 • 280 • —Էյօղլունտա Ասմալը-Մէսճիտ մահալլէսինտէ ճատտէի քէպիրէտէ Թէրպիէն 18 մէթրօ արսատէ Փէվզինտէ 1 օտայը միւշթէմիլ քէարկիր վէ սէնէվի 6000 ղրշ. քիրալը 1 պապ Թօհաֆէ տիւքքեանընըն բուչ հիսսէսի։

• 2000 • 19 • —Եյասօֆեախ քէպիր ճուրպինտէ Խոճագ բաշա մահալլէսինտէ Գույու սօգաղընտա Թէրպիէն 38 մէթրօ արսատէ 2 օտա վէ 1 գույուլը միւշթէմիլ ախշապ 1 պապ մէնզիլ։

• 35000 • 43 • 41 • 39 • — Պէշիկթաշտա Սինան բաշաի աթիգ մահալլէսինտէ Աղըրպ սօգաղընտա 342 մէթրօ արսատէ 8 օտա վէ 4 սոֆա վէ 1 գույու վէ 608 մէթրօ պաղչէ վէ 1 ախըր վէ 1 մութպախ վէ Թահթընտա չէհրի 80 ղրշ. քիրալը 2 կէօզ գաւլգխանէյի միւշթէմիլ ախշապ 1 պապ սահիլխանէնին բուչը հիսսէսի։

• 80 • 6 • —Գասըմ բաշատա Ճամիի քէպիր մահալլէսինտէ Թիւրապի-Պապա սօգաղընտա պէրմուճիպը շապ 12 ղրա 1 գրթա տիւքքեան արսասը միւլքիւնին 5 հիսսէտէն 2 հիսսէսի։

• 15000 • 28 • —Գասըմ բաշատա Ճամիի քէպիր մահալլէսինտէ Սիլգըպը ճատէսինտէ Թէրպիէն 18 մէթրօ արսատէ Փէվզինտէ 1 օտայը միւշթէմիլ նիմ քէարկիր 1 պապ տուլխանճը տիւքքեանը կէտիկլինին պիւթիւնի։

• 10000 • 3 • —Գալաթատա Արապ ճամի մահալլէսինտէ Գարագօլ մէյտանընտա Թէրպիէն 40 մէթրօ արսատէ մէստուտ քէարկիր 1 պապ մաղազանըն պիւթիւնի։

• 3500 • 19 • —Գօճա Մուսթաֆա բաշա ճուրպինտէ Տուլխանիյէ մահալլէսինտէ Թէրպիէն 60 մէթրօ արսատէ 3 օտա վէ 1 սոֆա վէ 1 գույու վէ 76 մէթրօ պաղչէյի միւշթէմիլ ախշապ 1 պապ մէնզիլին նըսֆ հիսսէսի։

• 2000 • 38 • —Տավուտ բաշատա Էթ էէմէզ Թէքքէսի սօգաղընտա Թէրպիէն 22 մէթրօ արսատէ 1 օտա վէ 1 գույու վէ 100 մէթրօ պաղչէյի միւշթէմիլ ախշապ 1 պապ մէնզիլ։

• 2500 • 188 • —Պապը Ճաֆէրտէ Հաճի Մուսթաֆա աղա մահալլէսինտէ Թաշճըլար ճատտէսինտէ Թէրպիէն 15 մէթրօ արսատէ Փէվզինտէ 1 օտայը միւշթէմիլ նիմ քէարկիր վէ չէհրի 200 ղրշ. քիրալը 1 պապ եումուրթաճը տիւքքեանընըն կէտիկինի 120 սէհմիւէն 10 սէհմի հիսսէսի։

• 448 • 3 • —Գասըմ բաշատա Ճամիի քէպիր մահալլէսինտէ Տէպպաղխանէ գարշուսը սօգաղընտա պէրմուճիպը սէնէտը խագանի տէպպաղխանէ արսասընտան միւֆրէզ 1 գըթա արսանըն 8 հիսսէտէն 1 հիսսէսի։

• 10000 • 50 • — Եէնի պաղչէտէ Տէֆթէրտար Ահմէտ Չէլէպի մահալլէսինտէ Լաթիֆ բաշա ճատտէսինտէ Թէրպիէն 110 մէթրօ արսատէ 1 գույու վէ Փէվզինտէ 2 օտա վէ 120 մէթրօ պաղչէյի միւշթէմիլ չէհրի 100 ղրշ. քիրալը 1 պապ ախշապ գահվէ տիւքքեանը կէտիկինին պիւթիւնի։

• 2000 • 11 —[illegible] չէհրի 50 ղրշ. քիրալը [illegible] հիսսէսի։

• 1500 • 103 • —Սիւլէյմանիյէտէ Զէյրէկ [illegible] մահալլէսինտէ [illegible] ճատտէսինտէ Թէրպիէն 15 մէթրօ արսատէ ախշապ վէ չէհրի 40 ղրշ. քիրալը 1 պապ ամթար տիւքքեանընըն նըսֆ հիսսէսի։

• 4000 • 117 • 115 • —Սամաթիատա Միրախօր մահալլէսինտէ Միրախօր ճատտէսինտէ Թէրպիէն 55 մէթրօ արսատէ Փէվզինտէ 1 օտա վէ 152 մէթրօ պաղչէ վէ Թահթընտա չէհրի 60 ղրշ. քիրալը 1 պապ Թէնէքէճի տիւքքեանը միւշթէմիլ ախշապ պիր պապ խարապ պէքեար օտասը վէ Թահթընտա տիւքքեանըն նըսֆ հիսսէսի։

• 12000 • 25 • —Թաթավլատա Եէնիչէհիր նամ մահալլէտէ Պէյլիք Աղարճատա Թէրպիէն 60 մէթրօ արսատէ 5 օտա վէ 2 սոֆա վէ 1 գույու վէ 2 սանտրգ օտասընը միւշթէմիլ ախշապ 1 պապ մէնզիլ։

• 16668 • 11 • — Պէյօղլունտա [illegible] խաթուն մահալլէսինտէ Թէրէ պաշը սօգաղընտա Թէրպիէն 25 մէթրօ արսատէ չէհրի 250 ղրշ. քիրալը 1 պապ գուշճը վէ 1 պապ ճամճը տիւքքեանլարընըն վէ արգա՝ ճիհէթինտէ 38 մէթրօ արսայը միւշթէմիլ 2 պապ տէքքէաքին վէ արսանըն սիւլիւս հիսսէսի։

• 1250 • 35 • —Էյիւպ գարշուտա Մոլլա Աշգըը մահալլէսինտէ Սուլթան Համամ ճատտէսինտէ Թէրպիէն 38 մէթրօ արսատէ 1 օտա վէ 1 գույու վէ 18 մէթրօ պաղչէյի միւշթէմիլ ախշապ 1 պապ մէնզիլին նըսֆ հիսսէսի։

• 667 • 24 • —Չարշուի քէպիրտէ Եօրկանճըլարտա Լութֆուլլահ էֆէնտի սօգաղընտա Թէրպիէն 30 մէթրօ ախշապ 1 պապ հալաճ տիւքքեանը'ըն սիւլիւս հիսսէսի։

• 2500 • 27 • —Հօճա բաշա ճուրպինտէ օրթա ճատտէսինտէ Թէրպիէն 38 մէթրօ միւք մա կէտիք 1 պապ ախշապ տիւքքեանըն բուչ հիսսէսի։

(1) Ճիւմլէէրին պաշլարընտաքի հիզատա պուլունան րագգամլար մահլիւլաթըն նումէրօլարընը, իքինճի հիզատաքիլէր գըյմէթը մուխամմէնէլէրի, վէ իւչիւնճիւ հիզատաքիլէր՝ պէտէլը միւզայէտէլէրինի պիլտիրմէքտէ տիրլէր։

ԻԼԱՆ

ՕՐՄԱՆ ՎԷ ՄԷԱՏԻՆ ՄԷՃԼԻՍԻ

Պուլկար տաղը մաատէնը հիւմայուն հասըլաթընտան օլարագ 108255 տիրհէմ ճէտիտ 226 քիր սիմ իլէ 869 տիրհէմ ճէտիտ 822 քիր ալթունըն կէլէճէք Թըշրինի սանինին 4ինճի բազար էրթէսի կիւնիւ սաաթ 9 բաստէկէրինտէ միւզայէտէի ալէնիյէսի իճրա գըլընաճաղընտան, Թալիպ օլանլարըն եէվմը մէզքիւրտէ տէրզիհթօ վէ եա միւթէպէր քէֆիլլէրի իլէ Օրման վէ Մէատին մէճլիսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

30 Թըշրինի էվվէլ 301

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Պանտօն Թէնէքէսինտէն մաամուլ մաթարա ատէթ օն պէշ պին, պէհէր ատէտի իւչ ղրուշ օն սէքիզ փարայ։

Գարագօլ նէօպէթճիլէրինին գափութլարը տէրունինէ պիր սէնէտէ լի զումի մըգտար գափլամաճագ պէյազ գուզու քիւրքի մա գափլամա պէհէր ատէտի ղրուշ սէքսէն։

Ասթարլըք պօյալը ամէրիգան Թօփ իքի պին, պէհէր Թօփ էլլի պէշ ղրուշ։

Ֆասա վէ Թէրմէնին պաշը Թարանմըշ քէնտիրին եէրլի իմալի հալաթ գըլէյի ճէտիտ սէքիզ պին ալթը եիւզ քըրք, պէհէր գըլէյի ճէտիտի եէտի ղրուշ։

Նիզամիյէ էլպիսէ անպարընա չուբութը մուգարրէրէ վէ իթիխազ օլունան Նիմունէլէրինէ թաթպիքէն միւպայեա օլունմագ իւզրէ միւնագասայա գօնուլան պէր վէճհը պալէա տէօրթ գալէմ էշեա փիյաթը մուրագգամալէրի իլէ Թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ Թըշրինի սանինին տէօրտինճի փազար էրթէսի կիւնինէ գատար պէհէր կիւն միւնագասալէրի պիլ իճրա մէզքիւր կիւնտէ գարարը գաթիլէրի վէրիլէճէկինտէն իթա իթմէկէ Թալիպ վէ պէշինճի սալը կիւնի եւզատէ պէշ թէնզիլինէ րագիպ պուլունանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

30 Թըշրինի էվվէլ 1885

2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Ճէնուպը ճէնապը Միւլքիւքեանէ մուայէնաթը իչուն ալթը միլիոն գըլէյի ճէտիտ տագիգ միւպայեա օլունաճաղընտան, իթայա Թալիպ օլան վէ չէրայիթինի անլամագ իսթէյէնլէրին լէվազըմաթը ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

21 Թըշրինի էվվէլ 1885

3—3

կ'ամբաստանուէր թէ Կրետեցի ժողովուրդն օսմ. իշխանութեան դէմ կը գրգռէ, հելլէն կառավարութիւնը քննութեամբ հաստատեր է թէ անհիմն էր այս ամբաստանութիւնը։ Բայց Թուրքիոյ հետ խնդիր չյարուցանելու համար, հելլէն կառավարութիւնն երկու անդամոց ալ փոխում բերեր է Բ. Դրան պահանջմանց։ (Ուրիշ ի՞նչ կրնար ընել, երբ Բ. Դուռը չէր ուզեր ճանչել իւր հողին վրայ պաշտօնավարել կոչուած հիւպատոս մը։) —Նոյն Թղթակից կը գրէ. «Պրուսէլի ռուսական Նօ— հելլենական բանակը կը համարի արհամարհելի քանակութիւն մը։ Դէպքերը ի մօտոյ պիտի ցուցնեն թէ 100,000 զօրաց հելլէն բանակ մը կրնա՞յ եղեր այդպէս անուանուիլ։—Յունաստանի ընթացքը Պուլկարեան խնդրոյն մէջ ա՛յնչափ արդար է և բնական, որ մինչև իսկ օսմ. նոր դեսպան Ակեաք էֆ. կը ճանչէ զայս» (....)։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՆԻՍՏ ԺԱ.

1 Նոյեմբեր 1885

(ԴՌՆՓԱԿ)

ՃԱՆԱՉՈՒՄ ՄԱԿԱՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ՕՐԱԿԱՐԳ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Սահմանադրութեան հաստատութենէն ի վեր, կրնանք ըսել ըստ վկայութեան նոյն իսկ ամենէն վաղեմի երեսփոխանաց, թէ Ազգային ժողովը չէր ունեցած երբևիցէ նորին նման կարևոր և պատմական մեծ նշանակութիւն ունեցող նիստ մը, որ առիթ ընծայած լինէր այդքան ծանր, երկարատև, յուզեալ և միանգամայն օրինաւոր վիճաբանութեանց։ Գոհացուցիչ էր տեսնել, որ ժողովրդային ո՛չ մէկ ցոյց չեկաւ խանգարել ժողովոյ աշխատութիւններն, ըստ որում նիստն եղաւ դռնփակ, ամենայն ազատութեամբ և բարեկարգութեամբ։

Հակառակ անձրևոտ և ցրտային օդին, որոշեալ ժամէն (4) քիչ վերջն եօթանասունէ աւելի երեսփոխանք հաւաքուած էին Ղալաթիոյ Մատենադարանին մէջ, ուր կը գտնուէին արդէն Ս. Պատրիարք Հայրն և պատրիարքական Գեր. Փոխանորդն։

Ժամ 4 1/2 ին հնչեց հրաւէրի զանգակն և Երեսփոխանք իջան յեկեղեցի, ուր ատեանը բացուեցաւ օրհնութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Կ'ատենապետէր Վսեմ. Տիգրան էֆէնտի Եուսուֆեան. Վարչութեան Կրօնական ու Քաղաքական ժողովներն, իրենց դիւաններով և անդամոց ամբողջութեամբ բազմած էին իրենց յատուկ սեղաններու առջև։

Ատենադպիր էֆէնտի յիշեցնելով նախ և առաջ թէ այս նիստ, որոշմամբ ժողովոյ, յատկացեալ էր միմիայն Կաթողիկոսական [illegible] նական գործողութիւն չէր կրնար նկատողութեան առնուիլ, հրաւիրեց զերեսփոխանս թէր և դէմ իրենց կարծիքներն յայտնել Կաթողիկոսական Յանձնաժողովոյ կրկին Տեղեկագրոց վրայ որք նախապէս տպեալ բաշխուած էին իւրաքանչիւրին։

* * *

Այս պահուս, երբ ատենադպիրք արձանագրել կուտային իրենց անուններ, Բ. Ղազարոսեան էֆ. խօսք առնլով կանոնական դիտողութեան մը համար, յայտնեց թէ՝ ըստ որում Եուսուֆեան էֆէնտի Կաթողիկոսական Յանձնաժողովոյ անդամոց մեծամասնութեան հետ ստորագրած էր Տեղեկագիրն, ըստ օրինի չէր կրնար ատենապետութիւն վարել քանի որ այդ տեղեկագիր վիճաբանութեան առարկայ էր։—Տօքթ. Թէրզեան էֆ. պատասխանեց թէ Ղազարոսեան էֆէնտիի յարուցած խնդիրը բացորոշ նշանակուած չէ Ներքին Կանոնագրոյն մէջ, թէ Ատենապետն ա՛յն ատեն միայն կը թողու իւր աթոռն երբ խօսք առնու իբր երեսփոխան կարծիք յայտնելու համար։—Ամեն կողմէ Երեսփոխանք ձայնակցեցան Թիրեաքեան էֆէնտիի, հերքելով Ղազարոսեան էֆէնտիի պահանջումը։—Յ. Թօքմաճեան էֆ. դիտել տուաւ նաև թէ Ազգ. ժողովն որոշած լինելով որ Կաթողիկոսական Յանձնաժողովն իւր նիստերն ընէ ատենապետութեամբ իւր իսկ Ատենապետին, Եուսուֆեան էֆէնտի այդ որոշման համակերպելով մասնակցած էր Յանձնաժողովոյ աշխատութեանց և ստորագրած էր Տեղեկագիրն՝ ո՛չ թէ իբր անդամ, այլ իբր Ատենապետ Ազգ. Ժողովոյ. հետևաբար բնաւ տեղի չկար այս տեսակ խնդիր մը յարուցանելու։

Ատենադպիր էֆ. յայտարարեց թէ՝ թէև Քրիստոստուր էֆէնտիի դիտողութիւնն օրինական չէր, ըստ որում Ատենապետաց Դիւանի տեղեկագիրք ևս ստորագրեալ կուգան միշտ Ազգ. Ժողովոյ Ս. Ատենապետէն, այսու հանդերձ ինք կոչուած լինելով օրինապահութեան առաջին օրինակը տալ ի դիւանէ, պատրաստ էր թողուլ զիւր աթոռ, եթէ ժողովն համակարծիք չէր այս տեսութեան. ուստի քուէի դրաւ Ղազարոսեան էֆէնտիի դիտողութիւնն որ մերժուեցաւ միաձայնութեամբ։

Միջադէպն փակուելով այսպէս, Ատենապետ էֆ. շարունակեց զիւր պաշտօն և ժողովն անցաւ անմիջապէս Կաթողիկոսական խնդրոյն։

* * *

Առաջին խօսքն առաւ Ռ. Պէրպէրեան էֆ. որ դէմ խօսեցաւ մեծամասնութեան տեղեկագրոյն, յայտնելով նախ թէ Ազգ. ժողովն պաշտօն տուած լինելով Կաթողիկոսական Յանձնաժողովին՝ պաշտպան կանգնիլ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ իրաւանց, պահպանել Եկեղեցւոյ միութիւնն և փրկել իւր արժանապատուութիւնն, ինք՝ այս երեք յանձնարարութիւններն յարգուած չէր տեսներ մեծամասնութեան տեղեկագրոյն մէջ։ Ըստ որում այդ տեղեկագիր կ'ընդունի թէ Մակար Սրբազանի ընտրութիւնն՝ արդի վիճակին մէջ՝ կարելի չէ համազգային համարիլ, թէ Թուրքիոյ Հայոց ձայնը լսելի չէ եղած և Ազգ. ժողովոյ քուէները չեն յարգուած ներկայ ընտրութեան մէջ, որ կատարուած է համաձայն Պօլոժէնիոյ, թէ քանի որ ձեռնպահութիւնը Եկեղեցւոյ միութեան դէմ հարուած չի նկատուիր, այս ամենուն տրամաբանական հետևանքը պիտի լինէր մերժում, մինչ տեղեկագիրը տարբեր եզրակացութեան մը կը յանգի, առաջարկելով բացառաբար համակերպիլ Մակար Արքեպիսկոպոսի կաթողիկոսութեան։ Ատենաբանը պարզեց թէ, այս ընդունելութեամբ, յարգուած չպիտի լինին Ազգ. Ժողովոյն կողմէ եղած վերոյիշեալ երեք յանձնարարութիւնք՝ զոր կը լքանէ Յանձնաժողովն, կեդրոնանալով միայն համերաշխութեան և միութեան խնդրոյն վրայ և փաստելով թէ Մակար Սրբազան նախանձախնդիր պիտի լինի առաւել քան զայլ ոք, ի պահպանութիւն իրաւանց և միութեան Եկեղեցւոյ։

Խօսեցաւ ապա Հայ Եկեղեցւոյ անկախութեան վրայ, յիշեցուց կաթողիկոսական նախորդ Յանձնաժողովներէն առ Սինոդն ուղղեալ բողոքագրերն՝ Պօլոժէնիոյ կիրառութեան նկատմամբ, և ըսաւ թէ այդ որոշմանց դէմ գործած պիտի լինի Ազգ. Ժողովն, համակերպելով այժմ Պօլոժէնիոյ տրամադրութեանց համաձայն կատարուած ընտրութեան մը։ Պէրպէրեան էֆ. դիտել տուաւ նաև թէ մեծամասնութեան տեղեկագրոյն մէջ ի վեր հանուած չէր բնաւ «ձեռնհասութեան» կէտն, զոր սպառած էր փոքրամասնութիւնն, թէ Ազգ. ժողովը չունի ձեռնհասութիւն ընդունելու ներկայ ընտրութիւնն, այլ ձեռնհաս է զայն մերժելու, թէ Թուրքիոյ Հայոց Երեսփոխանութիւնը պարկեշտ և պատուաւոր ընթացք մը բռնած պիտի լինի պաշտպանելով ինչ որոշում որ տրուած է նախապէս, բողոքելով ընդդէմ եկեղեցական իրաւանց բռնաբարման և չընծայելով իւր արժանապատուութիւն։

Ատենաբանն աւարտեց, յայտնելով թէ բոլորովին համամիտ է փոքրամասնութեան տեղեկագրոյն եզրակացութեան՝ զոր կ'ընդունի առաջարկելով միանգամայն

1°. Մելքիսեդեկ Սրբազան Ազգ. Ժողովէն ընդունուի իբր ընտրեալ Կաթողիկոս և «Ամենապատիւ» տիտղոսը կրէ յետ այսորիկ։

2°. Խորհրդարանական Յանձնաժողով մը կազմուի, պաշտօն ունենալով այս մասին Թուրքիոյ Հայոց Երեսփոխանական Ժողովոյ որոշմանց գործադրութեան հսկել։

Ա. Սէֆէրեան էֆ.—Պէրպէրեան էֆէնտիի ատենաբանութեան մեծ մասին հերքումն տալու համար չէ որ խօսք կ'առնում. ինչ որ ըսաւ պատուարժան ատենաբան էֆէնտին, կ'արտայայտէ ամենուս զգացումներն. ոչ ոք ի մէնջ ազգն և եկեղեցին չսիրելու և [illegible] տարբեր թէ Պօլոժէնիան հայ եկեղեցւոյ ոգւոյն համապատասխանող օրէնք մ'է իւր ամբողջութեան մէջ. հետևաբար ամէնքս ալ համաձայն ենք այս մասին Պէրպէրեան էֆէնտիի տեսութեանց։ Սակայն ատենաբան էֆէնտիի եզրակացութեանց մասին նոյն կարծիքը չունինք։

Պէրպէրեան էֆէնտի կը յարի Յանձնաժողովոյ փոքրամասնութեան տեղեկագրին եզրակացութեանց և կը պահանջէ նորա գործադրութիւնը։ Քննենք այդ եզրակացութիւնը։

«Թէ ո՛չ կարէ ընդունիլ զկաթողիկոսական ընտրութիւն Տ. Մակար Սրբազանի, զի Ազգին ընտրեալ կաթողիկոսն է Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազան»։

Ինչպէս կը տեսնուի փոքրամասնութիւնը կաթողիկոսական աթոռն թափուր պահելու կողմ չէ, թէպէտև վերջը կ'ըսէ թէ՝ հանգուցեալ Կաթողիկոսի անուան յիշատակութիւնը պէտք է շարունակել, սակայն երկու առաջարկներն միմեանց հակառակ են. ընտրեալ կաթողիկոս մը ունենալ, որպէս Մելքիսեդեկ սրբազանն և յիշատակել հանգուցեալ կաթողիկոս մը, անտրամաբանական է։ Պէրպէրեան էֆէնտի շատ աւելի տրամաբանօրէն կը խօսի երբ կ'ըսէ՝ թէ Մելքիսեդեկ սրբազանին տիտղոս տանք ազգովին և Յանձնաժողով մը յանձնենք գործադրութիւնն մեր որոշմանց ի մասին Մելքիսեդեկ սրբազանի կաթողիկոսութեան։

Հարկ է քննել թէ մինչև ո՞ր աստիճան գործադրելի կրնայ համարուիլ այս որոշումն Արդարև, Տեարք, եթէ կարելի է ի գործ դնել Յանձնաժողովոյ փոքրամասնութեան տեղեկագրի եզրակացութիւնը հանդերձ յաւելուածօք Պէրպէրեան էֆէնտիի, կարծեմ ամէն դժուարութիւնք կը հարթուին, ամէնքս ալ միաձայնութեամբ գոհ կը մնանք։

Երեք պարագայ կը ներկայանայ յորում կարող ենք Մելքիսեդեկ Սրբազանն իրապէս Կաթողիկոս ընել—վասն զի անուանական կաթողիկոսութիւն մը ո՛և է նշանակութիւն չունի։

Առաջին պարագայն է Մելքիսեդեկ Սրբազանն Իզմիրէ հանել ու տանիլ Ս. Էջմիածին, անդ Մակար Սրբազանը կաթողիկոսական գահէն վար իջեցնել և Մելքիսեդեկ Սրբազանն անդ բազմեցնել։ Որչափ ալ փափագելի լինի այսպիսի իրողութիւն մը, կարծեմ թէ գործադրութիւնը մի քիչ դժուարին է, հետևաբար չենք կարող լուրջ խորհրդածութեան առարկայ ընել Մելքիսեդեկ Սրբազանը կաթողիկոսացնելու այն եղանակը։

Երկրորդ պարագայն է Իզմիր պահել Սրբազանն և անդ ճանաչել զնա Կաթողիկոս և Իզմիր ճանաչել Հայոց եկեղեցւոյ կեդրոն. միայն թէ պէտք է խոստովանիլ որ Հայոց ականջներուն շատ սխրժելի չհնչէր «Կաթողիկոս Սրբոյն Զմիւռնիոյ» բացատրութիւնն, և այս կէտն ալ հետևաբար չենք կրնար լուրջ խորհրդածութեան առարկայ ընել։

Երրորդ պարագայն է հրաւիրել Մելքիսեդեկ Սրբազանն Հայաստանի քաղաքներէն մին և անդ հաստատել Թուրքիոյ Հայոց կաթողիկոսական աթոռը։—Այս առաջարկի կրնայ բաւական թուիլ և այս կէտին վրայ կրնանք խորհրդածել, բայց Յանձ. փոքրամասնութիւն ինքն իսկ չպիտի համարձակէր այսպիսի առաջարկ մը ասոր ներկայել, զի ոչ ոք կրնայ մոռանալ թէ հայ ազգին շահաւոր լինի ունենալ նոր կաթողիկոսական աթոռ մը։ Ազգը միաձայնութեամբ կը դիմադրէ այսպիսի որոշման մը, ուստի այս առաջարկն ևս հարկ է ի բաց թողուլ։

Արդ քանի որ փոքրամասնութեան տեղեկագրի եզրակացութիւնն անգործադրելի է, բնական է որ այդ տեղեկագիրն ինքնին ընդունելի չկրնար լինիլ։—

Յետ այս խօսքերուն, Ատենաբան էֆէնտին պարզեց թէ որպիսի ծանր հետևանքներ կրնան ծագիլ այն պարագային մէջ յորում մերժենք այն Կաթողիկոսն որ Էջմիածնայ Ընտրողական Ժողովոյ վրայ իշխող օրինաց տրամադրութեանց համեմատ ընտրուած է։

Խօսելով Պօլոժէնիոյ մասին, ըսաւ թէ՝ այդ օրինաց ընտրական մասն ընդունուած է 1859ին Հայոց ազգին օրինաւոր իշխանութենէն. եթէ այդ տրամադրութիւնը հակառակ լինէր Հայոց Եկեղեցւոյ ոգւոյն, ի հարկէ ո՛չ Գէորգ Պատրիարք, ո՛չ Հոգևոր Ժողով, ո՛չ Գերագոյն Ժողով միաձայնութեամբ կ'ընդունէին ընտրական օրինաց այդ տրամադրութիւնը։ Յետ Սահմանադրութեան, Ազգ. Ժողովը 66ին այլ կերպ մտածած է, 84ին այլ կերպ, կարելի է որ ուրիշ օր մ'ալ ուրիշ կերպ մտածէ։

Խօսելով Պօլոժէնիոյ վերաքննութեան մասին, Ատենաբան էֆէնտին կարծիք յայտնեց թէ իրաց արդի վիճակին մէջ գուցէ օգտակար չլինի պահանջել այդ վերաքննութիւնը։ 1836ին Կովկասեան իշխանութիւնը շատ աւելի նպաստաւոր էր Հայոց քան այժմ։ Պօլոժէնիան, ըսաւ, իբր ամենէն ազատական օրէնք տրուեցաւ Հայոց. այժմ որ Կովկասեան իշխանութիւնն այնքան լաւ տրամադրութիւններ ցոյց չը տար Կովկասու Հայոց համար, կարծեմ թէ խոհեմութիւն չէ պահանջելով այդ վերաքննութիւնը, վասն զի գուցէ աւելի նուազ նպաստաւոր լինի նոր օրէնքը, զի ինչ որ ալ ըսենք, օրէնքի մը հարկն անխուսափելի է։

Մակար Սրբազանի կաթողիկոսացման գալով, յայտնեց թէ ինքն երբեք փափագող չէր այս դէպքին քանի որ Ռուսահայք կրկին կրկին իրենց կամքը բացորոշապէս յայտնած են այս մասին։ Սակայն կատարուած իրողութեան մը առաջ հարկ է այլ կերպ խորհիլ։

Սէֆէրեան էֆէնտին վերջացուց իւր խօսքերն յայտարարելով թէ իրաց արդի կացութեան մէջ ամենէն նուազ չարիքն է ընդունիլ Յանձ. մեծամասնութեան տեղեկագրի եզրակացութիւնն։

Ասոր, Ղազարոսեան Բ. էֆ. ընդմիջաբար խօսք առնլով, պահանջեց որ Տ. Միհրան Հօր կողմէ Յանձնաժողովին ներկայացեալ տեղեկագիրը կարդացուի։—Ատենադպիր էֆ. յայտարարեց թէ Տ. Միհրան Հայրն գրաւոր տեղեկագիր մատուցած չէր Կաթողիկոսական Յանձնաժողովին, այլ իւր տեսութիւններն գրաւոր կերպիւ յայտնած էր, ինչպէս ուրիշ անդամներ ալ, որք յետոյ տեղեկագրոց միոյն յարելով, և զայն ստորագրելով, այլ ևս տեղի չի կար նոյա կարծիքն առանձինն տեղեկագրել կամ պահանջել։

Այս պատասխանին վրայ, առարկութեան տեղի չմնալով, խօսք տրուեցաւ երրորդ ատենաբանին։—Կ. Կիւրճեան էֆ. Շնորհակալութիւն յայտնելով հանդերձ Յանձնաժողովոյ մեծամասնութեան տեղեկագրին համար, որ ըստ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ իրաւանց պաշտպանութեան ջերմ նախանձախնդրութեան ոգւով գրուած է, յարեց թէ Հայք՝ անկախ Եկեղեցւոյ զաւակ լինելով, ներկայ կաթողիկոսական ընտրութեան ընդունելութեամբ այդ անկախութիւնը կը յանձնեն այնպիսի հզօր ձեռաց ուստից գուցէ դժուար լինի յետոյ ետ առնուլ զայն։ Պատ. ատենաբանն՝ որ առաջին անգամ խօսք կ'առնուր Ազգ. ժողովոյ մէջ, խիստ հակիրճ խօսեցաւ և յարեցաւ փոքրամասնութեան տեղեկագրոյն եզրակացութեան(*)։

Յ. Հաճեան էֆ.—Կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ, մինչև ցարդ մեր հետևած ընթացքը քննելով, ես չեմ նկատեր որ բնաւ շեղած լինինք մեր նախորդ ուղղութենէն ու որոշումներէն. Քանի որ երկու ընտրելի ներկայացնելու դրութիւնն ընդունած ենք, տրամաբանութեան հակառակ կը լինի, վերջէն մերժելու ելնել երկու ընտրեալներէն մին միայն վաւերացման իրաւունքն։ Եթէ մեզ բողոքել անկ էր, պէտք կրնայինք ընել Համագումար ժողովոյ քուէարկութեան արդիւնքէն անմիջապէս յետոյ, որով գուցէ լսելի լինէր ձայներնիս և առաջին ընտրելին վաւերացուէր։

Կ'առարկուի թէ Ռուսիոյ կայսերք ի վաղուց անտի սովորութիւն ունէին կաթողիկոսական առաջին ընտրելին վաւերացնելու. եթէ այդպէս է, մենք առաջին օրէն սա անքաղաքագիտութիւնն ունեցանք որ, երբ Հոգելոյս Ներսէս Պատրիարք իբր Ա. ընտրելի, հրաժարեցաւ և այսու ընտրութիւնը բեկանուեցաւ, ըմբռնելու էինք թէ Մելքիսեդեկ Սրբազան՝ Բ. ընտրելին, չէր կրնար լինիլ Կաթողիկոս, քանի որ Ցարին կառավարութիւնը միշտ փոխանակ ընտրութիւնը բեկանելու, կարող էր նաև վաւերացնել զերկրորդ ընտրելին։ Եւ այս անգամ, փոխանակ փորձէն խրատուելու, առաջին ընտրելի բրինք զՄուրատեան Սրբազան և այս դիրքին մէջ ինկանք։

Ատենաբանն խօսեցաւ ապա Մակար և Մելքիսեդեկ Սրբազաններու անձնաւորութեանց վրայ, զորս հաւասարապէս արժանաւոր հռչակեց և եզրակացնելով թէ երկրորդ անքաղաքագիտութիւն մ'ալ պիտի լինէր մերժել ընտրեալ Կաթողիկոսի ընդունելութիւնն, համակերպեցաւ մեծամասնութեան տեղեկագրին։

Այս բեմն ելաւ Բ. Ղազարոսեան էֆ. որ յայտնելէ յետոյ թէ ըստ ամենայնի համամիտ էր Պէրպէրեան էֆէնտիի խօսից, զորս կրկնել աւելորդ կը համարէր, և ցաւ յայտնելով որ մեծամասնութեան տեղեկագիրն ընդգրկած էին նաև Արքեպիսկոպոսունք . . .

Կ. Սէֆէրեան էֆ. (ընդմիջելով) Անոնք ձեզմէ աւելի կը սիրեն ու կը պահպանեն Եկեղեցին։

Բ. Ղազարոսեան էֆ. խօսքն առ Ս. Պատրիարք Հայրն ուղղեց և ըսաւ «Ս. Հա՛յր, ո՛չ միայն կը սիրեմ զՁեզ, այլ և բոլոր հոգւովս կը պաշտեմ ձեր անձը. բայց կը հարցնեմ թէ ձեր հաւատարմութեան ուխտէն շեղած չէ՞ք համարիր զՁեզ ընդունելով Կաթողիկոսական ներկայ ընտրութիւնն . . .

(Ատենաբանը չկրցաւ աւարտել իւր խօսքը։ Ամեն կողմէ երեսփոխանք ոտքի ելնելով, ընդմիջեցին զայն, յայտարարելով թէ բացարձակապէս կը մերժէին զՍ. Նախագահն այսպէս հարցաքննելու եղանակաւ արտասանուած խօսքերն։ Ատենապետ էֆէնտին ի ձայն զանգակի լռութեան հրաւիրեց զամենեսին, յայտնելով թէ ինք արդէն ի կարգ պիտի կոչէր ատենաբանն. բայց անկարելի եղաւ պահ մը զսպել մեծամասնութեան յուզումն և ցասումն խորհրդարանական կանոնաց այս բռնաբարման դէմ, և բազում Նստարաններէ անընդհատ կը գոչէին «չե՛նք ուզեր այլ ևս լսել Ղազարոսեան էֆէնտին — վա՛ր թող իջնէ բեմէն»։

Ծերունի ատենաբանն կը մնար բեմին առջև — Երեսփոխանք՝ յոտնկայս, կը շարունակէին իրենց բողոքն՝ անընդհատ և բարձրաձայն։ Պահ մը Ս. Նախագահն ուզեց խօսք առնուլ և պատասխանել, սակայն Վարչութեան Ատենապետը և բոլոր երեսփոխանք խնդրեցին Ն. Սրբազնութենէն որ չպատասխանէ այս կերպ ուղղուած հարցման մը։

Ատենադպիր էֆ. հուսկ ուրեմն խաղաղութիւնը վերահաստատելով, յայտարարեց թէ բոլորովին հակասահմանադրական էր այն եղանակ որով ատենաբանն իւր խօսքն ուղղեց առ Ս. Նախագահն. ուստի ի կարգ կոչեց զՂազարոսեան էֆէնտին։

Կ. Սէֆէրեան էֆ.—Խօսելու այս եղանակ ազատութիւն և ո՛չ իսկ Ամերիկայի ու Ֆրանսայի խորհրդարանաց մէջ կը տրուի։ Ձենք կրնար թոյլատրել որ Ղազարոսեան էֆէնտի շարունակէ, մինչև որ ետ չառնու իւր խօսքն։

Ձայներ.—(բազում Նստարաններէ) Այո՛, այո՛, ետ առնելու է խօսքը։

Յ. Նուրեան էֆ. (Ատենապետ Քաղ. Ժողովոյ) Երբ եօթանասուն երեսփոխանք միաձայնութեամբ կը բողոքեն այսպէս, Դիւանին պարտքն է պահանջել որ ատենաբանն անմիջապէս ետ առնու խօսքը, վասն զի մեզմէ ո՛չ ոք կրնայ հանդուրժել այս տեսակ ընթացքի մը։

Դարձեալ բողոքներ [illegible] —Ատենադպիր էֆէնտի վերստին ի կարգ հրաւիրեց զատենաբանն որ ետ առաւ իւր խօսքը և ուղղեց սա պէս.

Բ. Ղազարոսեան էֆ. —Յանձնեա ուրախ եմ այս համակրական ջերմ ցոյցերէն որք կ'ուղղուին առ Ս. Պատրիարք Հայրն մեր, զոր, ինչպէս ըսի, բոլոր հոգւով կը սիրեմ ու կը պաշտեմ։ Այս իմ խօսքս որ գուցէ թիւր մեկնուեցաւ. մենք ի՛նչ որ ալ ըսենք, աւելորդ է, քանի որ մեր հոգևոր Պետը Պատրիարքն է, և եթէ Նա կ'ըսէ թէ այս ընտրութիւնը Եկեղեցւոյ իրաւանց, Ազգ. Սահմանադրութեան և իւր խղճին դէմ չէ, յայնժամ ես առաջինը կը լինիմ հպատակող այդ որոշման և իմ քուէս կուտամ։

Ա. Թընկըրեան էֆ. չյարեցաւ ո՛չ մեծամասնութեան և ո՛չ փոքրամասնութեան տեղեկագրոց, այլ առաջարկեց որ Ազգ. ժողովն յառաջ քան զիւր վճիռն, որոշէ յատուկ յանձնախմբի մը ձեռամբ տեղեկագրեր յղել առ համօրէն 65 վիճակային առաջնորդս Թուրքիոյ, յիշելով կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ Թրքահայոց մասնակցութիւնն 1866 ին, և 1884 ի համերաշխ ոգւով քուէարկեալ հաշտարար եղանակն, բացատրելով ըստ Պօլոժէնիոյ եղած արդիւնքն և պահանջելով որ որոշեալ պայմանաժամի մը մէջ առնուի անոնց և անոնց գաւառի երեսփոխանութեան կարծիքն և հաւանութիւնն, պայմանաւոր լինի թէ անպայման, բայց միայն թէ լինի համաձայն Ս. Եկեղեցւոյ օրինաց և Սահմանադրութեան, և յայնժամ, այդ ընդհանուր գաղափարի մեծամասնութեան ձայնին կռթնելով, Ազգ. Ժողովը տայ իւր որոշումն։

Ռ. Պէրպէրեան էֆ. վերստին խօսք առնլով, պատասխանեց Սէֆէրեան էֆէնտիի, թէ ինք ըսել ուզած չէր թէ Մելքիսեդեկ Սրբազան Իզմիրէն տեղափոխուի յէջմիածին և ընդունուի Կաթողիկոս կամ թէ ուրիշ աթոռ մը հաստատուի, այլ ըստ որում Ն. Սրբազնութիւն Համազգային Ժողովոյ ընտրութեամբ, առաջին ընտրելի հանդիսացաւ, և իբր Կաթողիկոս չհռչակուեցաւ յանիրաւի, կարելի չէ անտես առնուլ այդ իրաւունքը և անորոշ դիրք մը տալ նմա, այս նպատակաւ ահա առաջարկած էր որ Ազգ. Ժողովն ճանչէ զՄելքիսեդեկ Սրբազան իբր ընտրեալ Կաթողիկոս և տայ «Ամենապատիւ» տիտղոս։

Պատասխանելով ապա Հաճեան էֆէնտիի, ատենաբանն ըսաւ թէ ներկայ խնդրոյն մէջ անձի խնդիր չկայ բնաւ. գալով Թընկըրեան էֆէնտիի առաջարկին, տարակոյս չունինք թէ գաւառաց մէջ շատ աւելի հաւատք և զգացում կայ, և եթէ ուղղակի գաւառներուն դիմենք, անշուշտ մեզմէ տարբեր կերպով պիտի մտածեն։

Տ. Եղիշէ Վարդապետ Այվազեան Յարելով մեծամասնութեան տեղեկագրին, փափաք յայտնեց որ անոր քուէարկութենէն անմիջապէս յետոյ, ժողովն զբաղի նաև ընտրել այն խորհրդարանական յանձնաժողովն որ պաշտօն պիտի ունենայ յանուն Թուրքիոյ Հայոց նորընտիր Հայրապետին մատուցանելի տեղեկագիրը պատրաստել և ընտրական եղանակին բարեփոխման համար բանակցիլ Ն. Վեհափառութեան հետ։

Խօսից կարգն սպառած լինելով, Ս. Նախագահի առաջարկութեամբ Ատենապետ էֆէնտի 10 վայրկեան դադարի համար փակեց զատեանն։

* * *

Դադարէն յետոյ, ժամ 7ն էր երբ վերստին բացուեցաւ ատեանն և ի բեմ հրաւիրուեցաւ Յանձնաժողովոյ մեծամասնութեան տեղեկաբեր Յ. Մերեէնկիւլի էֆէնտի, պատասխանելու համար բոլոր դէմ խօսող ատենաբանից։

Յ. Մէրէէն-Գիւլի էֆ.— Նախ յայտնեց թէ Յանձնաժողովն իւր 14 անդամոց 9ին հետ եթէ չէր կրցած համաձայնիլ եզրակացութեան վրայ, գոնէ համաձայնած էր իւր մէջ որ փոքրամասնութեան տեղեկագիրն ալ պիտի ներկայանար իւր վերջին գումարման, որպէս զի տեսութեանց մէջ սխալներ չսպրդէին. բայց այս որոշումն չգործադրուելով, մի քանի կէտեր կը գտնուէին փոքրամասնութեան տեղեկագրին մէջ, որ կրնային ոմանց համար թիւր մեկնութեանց տեղի տալ, ուստի և պէտք էր ուղղել զանոնք։ Հետևաբար փոքրամասնութեան տեղեկագրին մէջ Յանձնաժողովոյ տեղեկագրին տեսութիւնները տարամերժող կէտերն համառօտիւ ուղղելէ յետոյ, ըսաւ.

«Կը մնայ ձեռնհասութեան խնդիրն, որ Ազգ. Ժողովոյ նկատմամբ կը յարուցանէ փոքրամասնութեան տեղեկագիրն. Թողլով պատասխանել անոր իւր կարգին, սաչափ կ'ըսեմ այժմ թէ այսպիսի մի խնդիր Յանձնաժողովոյ նկատառման և վիճաբանութեան չէ ենթարկուած, և մեր պատ. հակակարծիք պաշտօնակիցք յետոյ նկատողութեան առած են զայն, որպէս կը հասկցուի նոյն իսկ իրենց տեղեկագրէն։

«Մեր տեղեկագրին դէմ խօսողներն ուզեցին հասկնալ թէ պատուիրակութեան խնդիրն, որոյ վրայ պահ մը միաբանիլ ջանացած էր Յանձնաժողովն, ինչո՞ւ ետ թողուեր է. ասոր պատասխանը տեղեկագրին մէջ շատ պարզ է. ինչպէս պատուիրակութեան խնդիրն, նոյնպէս և մեր անձնական համոզումներն ու տեսութիւններն ամէնքն ալ ի բաց թողուած են Եկեղեցւոյ միութիւնը պահպանելու աւագ կարևորութեանն առջև. և բուն իսկ այս նպատակին համար Յանձնաժողովն նախընտիր համարած է այն կարծիքն որ նուազ կը բաժնէր զԱզգն։

«Մեր տեղեկագրէն եզրակացուցին թէ Եկեղեցւոյ օրէնքն ոտնակոխ եղած է ըսած լինիմք. բայց մեր տեղեկագիրն այսպէս չըսեր, այլ կ'ըսէ թէ՝ «Եկեղեցւոյ օրինաց կատարելապէս համաձայն չէ այս ընտրութիւնն»։ Նմանապէս եզրակացուցին թէ ձեռնպահութիւնը Եկեղեցւոյ միութեան դէմ հարուած չէ ըսած լինիմք և հետևցուցին թէ ուրեմն Մակարայ ընտրութիւնը մերժել և կամ հանգուցեալ Գէորգ Կաթողիկոսն յիշատակել խզման վտանգ չսպառնար եւ Եկեղեցին չպառակտեր. ընդհակառակն մեր տեղեկագիրն կ'ըսէ թէ [illegible] այդ ձեռնպահութիւն Եկեղեցւոյ միութեան դէմ հարուած ալ չը լինէր», որ կը նշանակէ թէ հարուած էր. եւ եթէ այս ձևով ըսուած է, հարուած չհամարողներուն կարծիքն ալ յարգած լինելու համար եւ ո՛չ թէ «հարուած չէ» ըսելու մտօք. մանաւանդ թէ դիտել պէտք է որ այլ է մեր տեղեկագրին գործածած «ձեռնպահութիւն» բառին իմաստն և այլ է իրենց հետեւցուցած «մերժում» բառին իմաստն։ Եզրակացուցին նաև թէ Ազգ. Ժողովոյս ձայներն ոտնակոխ եղած է, եւ ընտրութիւնը Պօլոժէնիոյ համաձայն կատարուած է և թէ Պօլոժէնիան մերժեալ է յազգէն. հարկ չեմ տեսներ ճչելու այս եզրակացութեանց չափազանցեալ մասերն, եւ ենթադրելով հանդերձ թէ իրենց բացատրած ձևովն այսպէս եղած լինին, չհետևիր ասկից որ մեր տեղեկագրին առաջարկած որոշմնագիրն Սահմանադրութեան հակառակ, ժողովոյ ձեռնհասութենէն դուրս եւ կամ հակասական եղած լինի. վասն զի Եկեղեցւոյ աւանդութիւններն անխախտ պահելու համար Սահմանադրութեան մեր վրայ դրած պարտաւորութիւնը այն ատեն կրնանք կատարել, երբ Եկեղեցին պառակտելէ զգուշանանք։

«Իսկ թէ Ազգ. Ժողովս ձեռնհաս լինէր մերժելու Մակար Սրբազանի կաթողիկոսացումն, բայց անձեռնհաս լինէր զայն ընդունելու, որպէս կ'ըսէ փոքրամասնութեան տեղեկագիրն, առաջին անգամ լսուած խօսք է եւ շատ հասկնալի բան չէ։ Ժողովդ ժամավաճառ չընելու համար անցնելով այս կէտին վրայէն, սա կ'ըսեմ թէ՝ եթէ Ազգ. Ժողովդ ձեռնհաս չէր այս խնդրոյն համար եւ իրաւասութիւն չունէր առ այն, ընդէ՞ր ուրեմն իւր ատեանն ելաւ այն և այսչափ ատեն զբաղեցաւ եւ կզբաղեցնէ. իսկ եթէ ձեռնհաս էր, հետևաբար ա՛յնչափ իրաւասութիւն ունի խնդիրն ընդունելու որչափ մերժելու։ Եւ երբ կ'ըսեն մեզ թէ Ազգային Ժողովդ ձեռնհասութիւն չունի այս խնդրոյն մէջ, ո՞վ է ուրեմն ձեռնհաս մարմինն. զո՞վ պիտի ցոյց տան մեզ. — Համագումար Ժողո՞վն. բայց Համագումարին կարծիքն իւր ընտրելեաց ցանկին մէջ է, ուր առաջին տեղ կը գրուէ Մակար. եւ երբ խնդիրն Համագումարին վերադարձնենք, ի՞նչ պիտի լինի մեր նպատակն. —աննպաստ որոշում մ'առնլով Համագումարն հակասութեան մէջ ձգել, և զինքն իւր մէջ պառակտել. մանաւանդ որ Սահմանադրութիւնն արդէն ցոյց կուտայ մեզ թէ այն խնդիրներ կեանեն Համագումարի ատեանն որոց համար Կրօն. Ժողովն անձեռնհաս կը գտնէ զինքն. իսկ այս խնդրոյն մէջ Կրօն. Ժողովոյ կարծիքն ալ յայտնի է Ձեզ, Ձեր ձեռքը գտնուած վարչութեան բանաձևին մէջ, զոր ստորագրած են Կրօն. Ժողովոյ Ս. Հարք։

«Մեր առաջարկած որոշմնագրին հակասական չլինելն ալ շատ դիւրին է ցոյց տալ։ Մեր տեղեկագիրը խնդրոյ թերի մասերն ի նկատ առնելէ յետոյ, դիտել կուտայ թէ մեր կարողութեան չենթարկեալ կատարուած իրողութեան մ'առջև կը գտնուիմք, թէ մեր ռուսահայ եղբարք համակերպելու հարկին ներքև են, թէ նոյն իսկ մեր եկեղեցականութեան հետ կամ մեր եկեղեցականութիւնն իւր մէջ պառակտելու վտանգ կայ, թէ եկեղեցւոյ միութեան պահպանութիւնն աւագ կարևորութիւն ունի, իւր մէջ պարունակելով եւ եկեղեցւոյ իրաւանց պահպանումն, եւ հետեւաբար «համակերպիլ բացառաբար» կ'ըսէ, ազգային դարմանը պայման կը դնէ եւ մեր ազատութիւնն՝ ի հակառակ պարագայի՝ կը վերապահէ, որով բնաւին հակասութեան մէջ չը գտնուիր եւ [illegible] խոհեմութեամբ բանաւոր ելքը կուտայ խնդրոյն։

«Բայց թէ այս ընտրութիւն ըստ Պօլոժէնիոյ կատարուած է, զոր մեք չեմք ընդունած. այո՛, կ'աղաչեմ սակայն ուշադրութեամբ դիտեցէ՛ք։ Երբ մեք, կամ լաւ ևս մեր նախորդներ ըսած են թէ կը մերժեմք զՊօլոժէնիան, ըսել ուզած են թէ այդ օրէնքին մեր Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և նորա Հովուապետին իրաւունքները սեղմող տրամադրութիւնները չեմք ընդունիր. բայց չեն ըսած թէ ըստ որում Էջմիածնայ Համազգային Ընտրողական Ժողովն ալ ըստ Պօլոժէնիոյ կը կազմուի և մեր Կաթողիկոսը կ'ընտրէ, հետեւապէս չեմք մասնակցիր անոր, այլ ընդհակառակն ամեն ընտրութեան պահուն, ինչպէս գիտէք եղանակներ փորձուած են թէ՝ յանցելումն եւ թէ՝ մեր օրով այդ ընտրութեանց մասնակցելու. այսու ամենայնիւ թէպէտ Էջմիածնայ մէջ ամեն ձեւակերպութիւնք Պօլոժէնիոյ համեմատ կատարուած են, և նոյն իսկ Գէորգ Կաթողիկոսի ընտրութեան պահուն մեր պատուիրակներ 130 ձայնիւ եւ կանխիստասի դէմ բողոքով քուէարկեր եւ ստորագրեր են թէպէտ, բայց այս ամենայն Էջմիածնայ արձանագրութեանց մէջ մնացեր են և պաշտօնական տեղեկագրերն ըստ Պօլոժէնիոյ չլինէր մատուցեր են, մեք ալ ընտրութեան արդիւնքը մեզ հաճոյ լինելուն համար ընդուներ եմք, մինչև իսկ խաբելով զմեզ թէ Պօլոժէնիոյ մերժմամբ կամ բարեփոխմամբ մասնակցեցանք ընտրութեան կաթողիկոսին։ Եւ եթէ Պօլոժէնիոյ մերժումը տարբեր իմաստով առնուլ ուզեմք, այն ատեն պէտք է մերժել և անընդունելի լինին մեզ համար Համազգ. Ընտրող. Ժողովն ալ, անոր ընտրած կաթողիկոսներն ալ, այն ատեն պէտք է Մելքիսեդեկի ընտրութիւնն ալ Մակարայ ընտրութեան նման իբր արդիւնք մերժեալ օրինօք կազմուած մի ժողովոյ՝ ապօրէն նկատել, վասն զի եւ ոչ ուրեք տրամաբանական է օրէնքի մը տրամադրութեան եւ հետեւանաց մի մասն ընդունիլ եւ միւս մասը մերժել։

«Պօլոժէնիոյ նկատմամբ մեր բողոքանաց գործնական վիճակ մը տալու համար պէտք է աղոր ճարը գտնեմք, խնդիրն Համազգ. Ընդհ. ձեռնհաս Ժողովոյ մը ենթարկելով, որպէս կառաջարկէ մեր տեղեկագիրն, զի տեսանք թէ մեր այս տեղի բողոքներն ըստ ամենայն հաւանականութեան սխալ մեկնութեանց ենթակայ լինելով, հակառակ արդիւնք կարտադրեն, եւ օր ըստ օրէ յետին չար քան զառաջինն եղելութեանց պատճառ կը լինի։ Ուրեմն այլ եւս սթափելու ժամն հասած է։

«Երբ խնդիրը հանդարտութեամբ և առանց յուզման ու նախապաշարման քննեմք եւ առանց չափազանցելու տեսնել ուզեմք թէ ընտրութեան թերութիւնը կը կայանայ մի միայն աշխարհականաց մասնակցութենէ զուրկ լինելու մէջ, որ կրնայ լրանալ եւ օրինաւորիլ մեր ընդունելութեամբ, եւ երբ նկատեմք թէ այսօրուան հաստատուած կաթողիկոսն ա՛յն Մակարն է որ մեր Եկեղեցականութիւնն համօրէն Ազգին ընտրելի ողբացեալ Ներսէսէն անմիջապէս յետոյ դասած էր իւր ցանկին մէջ, եւ եթէ Ազգ. Ժողովս չդրաւ զայն իւր երից ընտրելեաց ցանկին մէջ, մեր ռուսահայ եղբարց նորա անձին նկատմամբ կարծեաց բաժանեալ վիճակի մէջ գտնուելնուն համար էր, եւ ոչ թէ ընդհանրապէս չուզելնուն համար, վասն զի Նախորդ Յանձնաժողովոյ օրով կարևոր Ռուսահայոց ստորագրութեամբ շատ նպաստաւոր կարծիքներ հասած են գրաւոր թէ անգիր. Ա՛հա այն Մակարն է որ առաջնակարգ կաթողիկոսացուաց վկայութիւնն ունի ի մասին արժանաւորութեանն. Երջանկայիշատակն Ներսէս իւր ընտրութենէն առաջ ալ, ե՛տքն ալ, զՄակար մատնանիշ ցոյց կուտար իբր արժանաւորագոյն ընտրելի. Ձեր առաջին ընտրելին, Ամեն. Խրիմեան, ըստ ամենայնի արժանաւոր համարած էր եւ կը համարի զՄակար։ Փօլաքեան էֆ. (ընդմիջելով) Մելքիսեդեկ Սրբազան ևս նոյնպէս կը վկայէ։ Մէրէէնկիւլի էֆ. (շարունակելով) Շնորհակալ եմ որ յիշեցուցիք ինձ զայդ։ Պէտք է յիշել, Տեա՛րք երեսփոխանք, թէ այս Մակարն էր որ Նախորդ կաթողիկոսական ընտրութեանց պահուն անվեհեր [illegible] կանգնած է Տաճկահայոց իրաւանց. պէտք է յիշել որ Ներսիսի ընտրելութեան պահուն չորրորդ ընտրելի լինելէ իսկ հրաժեշտ տուաւ անձնազոհութեամբ. և եթէ այս անգամ Մելքիսեդեկի ընտրութեան եւ ընտրելութեան առջեւ տարբեր կերպիւ վարուեցաւ, շատ մեկնութիւն վերցնող պարագայ մ'է սա, զոր քրքրել խոհեմութիւն չեմ համարիր եւ միայն երկու բառով սա կ'ըսեմ թէ՝ [illegible] Ազգին մէջ, մեր մէջ պէտք է փնտռել......։

«Վերջապէս երբ խնդրոյն այս վիճակն ի նկատ առնուք, Տեա՛րք երեսփոխանք, դիւրին կը լինի Ձեզ ըմբռնել թէ փոխանակ չափազանցութեան երթալով ազգ. իրաւանց բռնաբարում, Եկեղեցւոյ օրինաց զեղծում, օտարէն կարգեալ եւ համարելով գործնականապէս [illegible] հետեւանաց պատճառ եւ տեղի տալու, երբ Ձեր համակերպութեամբ աշխարհականաց մասնակցութեան թերին լրացնեմք եւ գայթակղութիւնը բառնամք ի միջոյ, յայնժամ իրապէս ծառայած կը լինիք Մեր մայրենի Եկեղեցւոյն քան թէ վնասած։

(*) Նրէկ սխալմամբ ըսուած էր թէ Կիւրճեան էֆ. մեծամասնութեան տեղեկագիրը պաշտպանեց։